

Van de voorzitter

Op het moment van schrijven is het 8 januari. Nog niet te laat om u allen namens het bestuur een gezond 2015 toe te wensen. Ik realiseer mij dat de Cronieke eind maart/begin april bij u op de deurmat valt en dan worden doorgaans geen nieuwjaarswensen meer gewisseld. Toch kies ik er voor om het wel te doen want het is de enige manier om alle leden te bereiken.

Bij de meeste bedrijven, organisaties en zelfs bij verenigingen wordt gewerkt met procedures en plannen van aanpak. Bij onze heemkundekring is dat niet anders, al zou u dat waarschijnlijk niet meteen verwachten. Niets is minder waar. Zo is voor het samenstellen van de Cronieke en het verschijnen daarvan door het bestuur in samenwerking met een redactiecommissie een plan van aanpak opgesteld. Dat moet ook wel anders zouden artikelen niet of te laat bij de redactie op het bureau terecht komen met alle consequenties van dien.

Ook mag mijn voorwoord niet te lang zijn want teveel pagina's tekst kan als gevolg hebben dat de Cronieke te dik wordt, waardoor de verzendkosten hoger zouden worden. Dat zou het verschijnen van de Cronieke dan weer een stuk duurder maken en daarvoor willen wij waken, want wij blijven uiteraard goed op de centjes letten.

Meer ga ik over de Cronieke niet vertellen, maar ik zou het graag wel willen doen want het bestuur stelt tot grote tevredenheid vast dat de Cronieke in de lift zit. Daar wordt hard aan gewerkt met als resultaat veel Flupland-gerelateerde verhalen in deze uitgave, die het lezen meer dan waard zijn.

Ik zei het al, het is 8 januari en ik ben net terug van mijn wekelijkse hardlooptocht van ongeveer tien kilometer. Mijn looptijd gebruik ik altijd voor het overwegen van allerlei kwesties, het maken van plannen en het ontwikkelen van ideeën. Meestal kom ik boordevol informatie terug en vraag dan onder de koffie aan mijn Annie om pen en papier te pakken om enkele steekwoorden op te schrijven omdat ik daar zelf op dat moment te moe voor ben. Dit is de enige methode om alles te kunnen onthouden. Wanneer ik later die steekwoorden teruglees weet ik weer precies wat in mijn brein aan de orde is geweest. Deze keer waren de steekwoorden: 2015, bezuinigingen, samenwerking, vrijwilligers, voornemens, weegbrug, enz. Meer dan genoeg om er in dit voorwoord nader op terug te komen.

Voornemens

U zult mij niet zo gemakkelijk aantreffen op nieuwjaarsbijeenkomsten. Ik vind het cliché-gehalte net iets te hoog. Vooral bij zakelijke nieuwjaarsbijeenkomsten waar geproost wordt op een goede en prettige samenwerking en waar goede voornemens de boventoon voeren, voel ik mij niet thuis. Mijn gedachten zijn dan al snel bij de maanden maart/april en verder, waar van de eerdere proostafspraken nog maar weinig te merken is.

Ik moest aan goede voornemens denken toen ik zojuist over de Rijksweg richting huis draafde en (onaangenaam) verrast werd door een zwarte bestelauto die het nodig vond om met een vaartje van minstens 100 km per uur het vele water op de weg mijn kant uit te laten spatten. Waarschijnlijk had die grappenmaker zich voorgenomen in 2015 zoveel mogelijk mensen te verrassen of zoveel mogelijk lollig te zijn. Hoeveel anders het kan, ervoer ik een paar honderd meter verderop bij het oversteken van de weg richting Oostdijk waar ik achter mij een auto hoorde naderen. Deze meneer had kennelijk heel andere voornemens gemaakt want – terwijl hij natuurlijk gewoon had kunnen doorrijden – was hij gestopt om mij de gelegenheid te geven over te steken. Zo kan het natuurlijk ook, en dat is wel zo prettig. Met mijn duim in de lucht maakte ik hem duidelijk zijn gebaar bijzonder te waarderen.

Ik dwaal af, terug naar de aanhef hierboven waarin ik u veel gezondheid toewens en dat komt uit de grond van mijn hart. De meesten van onze leden zijn in de tweede helft van hun leven beland en zullen ongetwijfeld gezondheid bovenaan hun wensenlijstje hebben staan. Echter, meer dan hopen en elkaar het beste toewensen, kunnen wij niet. Wat goede voornemens betreft, ik ga mijn vingers niet branden aan het doen van beloftes en toezeggingen waarop ik later afgerekend kan worden. Immers, het realiseren van plannen en projecten is teveel afhankelijk van de medewerking van en samenwerking met anderen,

waarmee een leuk bruggetje is geslagen naar

Bezuiniging, samenwerking, vrijwilligers

Een onderwerp dat in vrijwel elke nieuwjaarstoespraak van burgemeesters dit jaar aan de orde zal zijn geweest. In de afgelopen maanden hebben wij in de media kunnen lezen dat de gemeentes minder geld vanuit Den Haag hebben te verwachten. Nog meer bezuinigingen, intensievere samenwerking en nog meer inzet van vrijwilligers zullen het gevolg van deze drastische maatregelen zijn. Vooral de zorg in Nederland zal het meeste last hebben van deze aanpak maar ook verenigingen worden niet gespaard. Ook onze eigen heemkundekring zal de gevolgen hiervan merken met name aangaande de afbouw van het ons toegekende jaarlijkse subsidiebedrag. De overheid (lees: gemeente) zal steeds meer een beroep (moeten) gaan doen op nog meer vrijwilligers. Niet alleen ten aanzien van de reguliere taken (bijvoorbeeld groenonderhoud) maar ook bij het opzetten en uitvoeren van nieuwe projecten.

In de jaaroverzichten van onze secretaris over de afgelopen jaren kunt u lezen dat uw bestuur aan heel wat gemeentelijke projecten een constructieve bijdrage heeft geleverd. Natuurlijk is hier niks mis mee want samenwerken verhoogt alleen maar de saamhorigheid waaruit veelal een win/win situatie ontstaat. Bovendien bespaart het de gemeente veel (gemeenschaps)geld. Natuurlijk veroorzaken deze veranderingen her en der protest en misschien zelfs enige weerstand. Het vraagt van de beleidsmakers dan ook de nodige tact en inlevingsvermogen om hier op een juiste manier mee om te kunnen gaan.

Wat mij echter wel opvalt in deze nieuwe aanpak is de eenzijdigheid. Het lijkt allemaal net iets teveel op eenrichtingsverkeer. Heel simpel gesteld, ik mis het “voor wat, hoort wat” principe.

Voorbeelden in onze situatie?

Travalje

Medewerking bij het zoeken naar een geschikte locatie, het eventueel in bruikleen stellen van een stukje gemeentegrond! Afspraken hierover verlopen buitengewoon stroperig en dat bemoeilijkt de geloofwaardigheid richting de leden.

Verder het vrijwaren van heffing wanneer als gevolg van plaatsing van een travalje een bestemmingsplan gewijzigd zou moeten worden.

Molensteen

Ook hierbij geldt, dat enige medewerking bij het zoeken van een geschikte locatie zeer welkom zou zijn.

Weegbrug

In de 'Nieuwsbrief' die afgelopen oktober is verschenen, heb ik mijn ergernissen

uitgesproken over de vernielingen die de afgelopen maanden zijn aangebracht.

Zodra een werkzaamheid was afgerond, was het wachten wanneer de vernieler(s) weer zou(den) toeslaan. Enorm frustrerend, niet alleen voor Han Fontijne die heel veel energie in het project stopt maar ook voor uw bestuur omdat het onnodig extra geld kost en tevens de voortgang ernstig belemmert.

Een en ander heeft ons doen besluiten de werkzaamheden op een laag pitje te zetten in de hoop dat de veroorzakers(s) gegrepen zou(den) kunnen worden. Voor zover mogelijk werd hiervoor een strategie (plan van aanpak) bedacht. Al vrij snel werd ons duidelijk dat de vernielingen door de schooljeugd werden gedaan. Niet lang geleden had deze strategie op een woensdagmiddag succes en kon een baldadige knaap in de kraag

worden gevat. Daarna is het rustig gebleven en zijn er tot nog toe geen nieuwe vernielingen meer geconstateerd.

Wellicht zou van de gemeente verscherpt toezicht (inzet BOA) mogen worden verwacht maar ook zou de gemeente een bijdrage kunnen leveren aan de afronding van de werkzaamheden aan de weegbrug door een uitkeringsgerechtigde in te zetten.

Nieuwjaarswensen te over dus. Wensen die volgens mij door middel van samenwerking en medewerking te realiseren moeten zijn. En dat is precies het beeld dat onze overheid voor ogen staat in 2015, maar wel een beeld dat niet per definitie van één kant moet komen!!

Fons Vlegghels

Van de redactie

Het 28ste nummer van 'Cronicke' ligt voor u. Wij hebben getracht hierin een zo gevarieerd mogelijk aantal onderwerpen aan te snijden. Hoewel wij voor dit nummer geen grote problemen hebben gehad om gastschrijvers te vinden, blijft het vinden van auteurs toch een heikel punt.

Mocht u iets te vertellen hebben over een Fliplands of aan Flipland gerelateerd onderwerp dan zouden wij gaarne uw bijdrage ontvangen. Indien nodig kan de redactie de helpende hand bieden bij het

opstellen van uw artikel. Om mogelijke dubblures te voorkomen heeft de redactie een overzicht van reeds gepubliceerde artikelen gemaakt, die u op de laatste pagina's van de Cronicke aan treft. Onze

hartelijke dank aan alle gastschrijvers in deze Cronicke. Wij wensen u veel leesplezier toe.

Meld u aan als nieuw lid!

Nu ook de jaarcijfers over 2014 bekend zijn, zien wij de voortzetting van een betreurenswaardige trend: een lichte afname van het aantal leden. Twee redenen liggen hier aan ten grondslag. Op de eerste plaats hebben wij door overlijden het afgelopen jaar een aantal leden verloren. Op de tweede plaats waren wij genooddaakt enkele leden van de ledenlijst af te voeren omdat zij, na herhaald verzoek, in gebreke zijn gebleven de verschuldigde contributie over te maken.

Om het ledenbestand ten minste weer naar het oude niveau te brengen heeft het bestuur gemeend een premie als stimulans in te moeten voeren. Wat bedoelen wij hiermee?

Welnu, elk lid dat een nieuw lid aanbrengt ontvangt als premie het onlangs uitgebrachte boekje "De slag op het

Slaeck". Deze publicatie is geschreven door Wil Luijks, die onlangs voor ons een boeiende presentatie over dit boekje heeft gehouden.

Deze premie geldt overigens ook voor een ieder die zichzelf aanmeldt.

Aanmelden kan zowel digitaal als telefonisch bij de voorzitter en/of secretaris. De gegevens vindt u in de colofon op de binnenkant van de omslag van de Cronicke of op onze website.

Het bestuur

Noteert u alvast in uw agenda

Op donderdag 23 april 2015 vindt de jaarlijkse ledenvergadering plaats in het Jeugdgebouw van de Nederlands Hervormde Kerk aan de Schoolstraat te Sint Philipsland. Wij nodigen alle leden uit op deze avond, die om 19:30 uur begint.

Notulen algemene ledenvergadering van 17 april 2014

1. Opening door Fons Vlegghels (voorzitter)
Fons opent de vergadering en heet allen van harte welkom.

Cronieke

In de laatste Cronieke staat vermeld dat Han Quist zijn bestuursfunctie heeft beëindigd. Het bestuur heeft dit ernstig betreurd maar respecteert zijn besluit. Het zoeken naar een geschikte opvolger is niet meegevallen, omdat Han zich vooral bezig hield met de Cronieke en de eindredactie daarvan. Voor het bestuur is de Cronieke prioriteit nummer één. Wij weten namelijk dat de leden gefocust zijn op het verschijnen hiervan, zodoende is het bestuur er alles aan gelegen een kwalitatief goed blad uit te brengen. Prieneke van Hoeve – op dat moment penningmeester – heeft aangegeven de rol van Han over te willen nemen, en hiervoor nauw samen te willen werken met de andere redactieleden. Hierdoor zijn wij ervan verzekerd dat de Cronieke de aandacht zou krijgen die het blad verdient. Het bestuur is toen op zoek gegaan naar een nieuwe penningmeester en dat is gelukt.

Ledenadministratie

Onlangs heeft Janny Kempeneers aangegeven haar werkzaamheden met betrekking tot ledenadministratie te willen beëindigen. Behalve het up-to-date houden van de ledenadministratie bewaakte zij ook de contributie-inning. Met het vertrek van Janny diende zich dus een nieuw probleem aan, want zie maar eens iemand te vinden die dit wil gaan doen. Na enige discussie heeft het bestuur het volgende besloten: het aanstellen van een specifieke ledenadministrateur die zich alleen bezighoudt met de ledenadministratie en binnen het bestuur iemand belasten met de contributie-inning. De eerste kandidaten voor de functie van ledenadministrateur zijn inmiddels benaderd. Het bestuur is van mening dat zo'n administrateur uit Flupland afkomstig moet zijn en zelfs bij voorkeur in Flipland moet wonen zodat hij/zij sneller kan reageren en anticiperen op gebeurtenissen en geruchten in het dorp. Bovendien is het handig als de administrateur zowel veel mensen als namen van mensen kent. Betreffende de contributie-inning overwegen wij volgend jaar over te stappen op automatische

incasso, waardoor deze taak een stuk eenvoudiger zou worden. De vereniging is Janny Kempeneers veel dank verschuldigd want zij heeft de afgelopen jaren heel veel goed werk voor de vereniging verricht.

Hebben wij nog wensen?

Cronieke

Het bestuur heeft zich als doel gesteld kwaliteit te stellen boven kwantiteit. Wij kiezen liever voor één Cronieke per jaar (die dan dikker wordt dan gebruikelijk) dan twee of drie, die inhoudelijk mogelijk minder tot de verbeelding zouden spreken. Wij sturen aan op zoveel mogelijk Flipland gerelateerde verhalen, dat betekent dat wij veel de boer op moeten om mensen te vinden die ons een verhaal te vertellen hebben. Vandaar de oproep in de Cronieke om ons tips te geven. Daarnaast zullen wij gebruik maken van gastschrijvers en ook dat betekent weer mensen benaderen, alert zijn, info/tips natrekken (inmiddels hebben wij gelukkig al wel een paar gastschrijvers gevonden). Echter, uw bijdrages en hulp voor het vullen van de Cronieke zijn van harte welkom. Voorts zijn wij ook op zoek naar Fliplandse spreekwoorden en gezegdes, het is dan ook niet helemaal toevallig dat wij Frans Nefs vanavond in ons midden hebben.

Travalje

Al geruime tijd is het bestuur op zoek naar een travalje en onderzoekt dan ook mogelijkheden om die ergens te plaatsen, misschien op de plaats waar hij ooit gestaan heeft of misschien in de buurt van de weegbrug. Hierbij is natuurlijk toestemming vereist van de Gemeente Tholen. Waarschijnlijk is een aanpassing van het bestemmingsplan ook nodig; tevens zullen wij contact op moeten nemen met het kadaster. Na het 'project weegbrug' zal dit een nieuwe uitdaging worden waar wij helemaal voor willen gaan onder de voorwaarde dat een en ander financieel te realiseren is.

2. Presentatie Project Weegbrug (Han Fontijne)

Aan de hand van foto's van de weegbrug vertelt Han Fontijne wat er allemaal al gedaan is aan de restauratie van de weegbrug en wat er nog moet gebeuren.

Na afloop overhandigt Fons een presentje aan Han.

3. Notulen Algemene Ledenvergadering 25 april 2013

De notulen worden goedgekeurd en vastgesteld.

4. Ingekomen stukken

Geen ingekomen stukken.

5. Mededelingen

Afwezig met kennisgeving: Jo Mol, Bram van Nieuwenhuijzen, Wim van Herk en Kees Koopman.

6. Financieel Jaarverslag 2013 door Prieneke van Hoeve (penningmeester)

Prieneke geeft een toelichting op het financieel jaarverslag.

De begroting voor 2014 is ook opgesteld en opgestuurd naar de Gemeente Tholen in verband met de jaarlijkse subsidieaanvraag.

7. Verslag kascontrolecommissie

Wim van Herk en Annie Vlegghels hebben een kascontrole uitgevoerd en hebben deze in orde bevonden. De vergadering verleent het bestuur decharge voor het gevoerde financiële beleid.

8. Benoeming nieuwe leden kascommissie en reservelid kascommissie
Annie Vlegghels is aftredend en Wim van Herk blijft aan als lid van de kascommissie.

Betsie Moerland wordt benoemd als nieuw lid van de kascommissie en Wim de Ruijter als reservelid.

9. Bestuursverkiezing

Aftredend: Fons Vlegghels, Lena Polderman-Quist en Marieke Wolse
Herkiesbaar: allen

De aanwezige leden geven goedkeuring. Prieneke stopt als penningmeester i.v.m. werkzaamheden voor de Cronieke en het bestuur draagt Bram Wesdorp voor als haar vervanger. De aanwezige leden stemmen hiermee in.

Fons bedankt de leden voor het in hem gestelde vertrouwen.

10. Rondvraag

Kees Fase van de 'Heemkundekring Stad en Lande van Tholen' vraagt waarom er een tweede ledenvergadering gehouden wordt. Fons geeft aan dat er twee

ledenvergaderingen per jaar zijn. In april vindt de Algemene Leden Vergadering (ALV) plaats waarin het bestuur het financieel jaarverslag, het budget en de plannen voor het nieuw jaar presenteert. Meestal wordt hiervoor na de pauze een gastspreker uitgenodigd. In november vindt er een ledenvergadering plaats waarin leden door de voorzitter worden bijgepraat en er een lezing wordt gehouden. Uitnodiging hiervoor werd altijd gedaan in de Cronieke maar omdat deze voortaan maar een keer per jaar zal verschijnen, doet het bestuur de uitnodiging voor de november

vergadering door middel van een 'Nieuwsbrief'. Kees geeft verder aan dat zijn heemkundekring geen automatische incasso van de contributie doet omdat je dan eventuele extra bijdragen misloopt. Het bestuur zal deze reden zeker meenemen in haar beslissing over wel of niet automatische incasso.

11. Pauze

12. Boekpresentatie 'Aoep en Uile' (spreekwoorden en gezegdes) door Frans Nefs

Frans vertelt over zijn boek 'Aoep en Uile'. Hij krijgt met diverse spreekwoorden en gezegdes de leden behoorlijk aan het lachen. Zijn presentatie wordt goed ontvangen door de aanwezigen en Fons overhandigt hem namens de heemkundekring een attentie.

13. Sluiting

De voorzitter bedankt Han Fontijne en Frans Nefs voor hun presentaties en de aanwezigen voor hun bijdragen. Daarna sluit hij de vergadering.

Overzicht activiteiten 2014

Overzicht van de activiteiten van heemkundekring "Philippuslandt" in 2014, samengesteld door secretaris Lena Polderman-Quist.

• De Cronieke is een keer uitgebracht.	met de aanschaf van een travalje inclusief overlegvormen met de Gemeente Tholen.	• Bijwonen van voorlichting verzekeringsregeling voor vrijwilligers van Gemeente Tholen.
• Nieuwsbief is een keer uitgebracht.		
• Participeren in de werkgroep 'Inrichten Watersnoodhuis in Stavenisse'.	• Bijwonen van het afscheid van Burgemeester W. Nuis.	• Het onderhouden van monumenten in Sint Philipsland en Anna Jacobapolder.
• Bijwonen van voorlichtingsbijeenkomst 'Groenvoorzieningsproject Gemeente Tholen'.	• Kennis maken met de nieuwe Burgemeester mevrouw G.J. van de Velde.	• Organiseren van een lezing door Frans Nefs over zijn boek 'Aoep en Uile'.
• Bijwonen van presentatie 'Behoud Maritiem Erfgoed'.	• Meewerken aan het ontwikkelen van een nieuw wandelnetwerk in Tholen en Sint Philipsland.	• Organiseren van een lezing 'Behoud Industrieel Erfgoed' door Toon Franken (Zeeuws Archief).
• Aangaan van samenwerkingsverband met museum de 'Meestof' in verband	• Participeren in project 'Cultuurplein Tholen'.	• Participeren in de werkgroep 'Tholen beter bekend'.

Zoekplaatje

door Fons Vlegghels

De vraag is natuurlijk niet welk gebouwtje staat hier afgebeeld! Zeker bij de ouderen onder ons zal het plaatje nog mooie herinneringen oproepen. Maar de vraag is wel wie ons kan vertellen waartoe de waterpomp diende, vooraan d'n Alt, aan de rechterkant op de foto?

De redactie is benieuwd naar uw reacties, die u kunt sturen naar het gastenboek van onze website www.sint-philipsland.nl of naar de secretaris van het bestuur (adres vermeld in de Cronieke). In de volgende Cronieke leest u het juiste antwoord en wie uiteindelijk de winnaar is geworden!

voormalig RTM station in St. Philipsland, 1967

De geschiedenis van muziekvereniging ‘Concordia’

In de lijst van artikelen over Sint Philipsland in vroegere tijden mag natuurlijk de muziekvereniging niet ontbreken. Waarschijnlijk de oudste vereniging van het dorp, maar ook een vereniging die iedereen kent. De muziek komt je regelmatig tegen bij dorpsactiviteiten zoals onder andere het inhalen van de avondvierdaagse en van Sinterklaas, maar ook is de vereniging present bij het vlag hijsen tijdens de traditionele viering van de verjaardag van de vorst(in) en bij de Dodenherdenking op 4 mei.

door Joke Bomas

Het is een vereniging waar het muzikspelen centraal staat, maar ook het maatschappelijke belang van de vereniging mag niet onderschat worden. Wat zouden bovenstaande evenementen zijn zonder de aanwezigheid van ‘de muziek’ zoals de vereniging bij iedereen bekend staat.

Sinds 1902 worden de notulen van de algemene ledenvergadering in het notulenboek bijgehouden. Anno 2014 is men naast alle moderne technieken nog steeds trouw aan het notulenboek en worden de verslagen handmatig in het notulenboek bijgewerkt. Gelukkig zijn de notulenboeken door de jaren bewaard gebleven en hebben deze zelfs de Watersnood van 1953 doorstaan.

Onder meer aan de hand van de notulen hebben wij de geschiedenis van de muziekvereniging kunnen achterhalen.

De geschiedenis van de vereniging gaat ver terug. Wij schrijven het jaar 1902 wanneer de toenmalige burgemeester, de heer W.C. van der Sleijden, het initiatief neemt om een muziekvereniging op te richten. Wat de aanleiding voor deze stap

is geweest, weten wij niet, maar dat het een juiste beslissing was, blijkt wel uit het feit dat nu, na 112 jaar de vereniging nog steeds actief en bloeiend is.

Muzikale scholing hadden in die tijd slechts weinig mensen gehad, dus je kunt je indenken dat er flink geoefend is om de 15 leden die zich aangemeld hadden het noten lezen bij te brengen, want zonder noten te kunnen lezen, is het moeilijk om muziek maken.

Burgemeester Van der Sleijden werd op dinsdag 25 februari 1902 bij acclamatie gekozen tot de eerste voorzitter van ‘Concordia’. Meteen al op Tweede Pinksterdag van dat jaar werd ‘Concordia’ gevraagd om mee te doen aan een festival in Middelharnis, waaraan de vereniging graag gevolg aan gaf.

Tot 1972 oefende de vereniging iedere woensdag- en vrijdagavond in de school. In 1972 werd het dorpshuis ‘de Wimpel’ geopend en verplaatste ‘Concordia’ de repetities van het handenarbeidlokaal in de school naar het dorpshuis.

Het oprichten van een muziekvereniging kostte veel geld. Hiertoe had de

vereniging renteloze leningen afgesloten bij een aantal particulieren. Deze hadden de vorm van aandelen en elk jaar werd een aandeel uitgeloot en zo werd de lening langzamerhand afgelost.

‘Concordia’ liet zich in de beginjaren regelmatig op straat zien en daarnaast deed de vereniging vrijwel ieder jaar mee aan een festival in de buurt. Zo kwamen ze onder andere in Zierikzee, Middelharnis, Tholen en Sint-Annaland. Verder deed de vereniging regelmatig mee aan concoursen, waar zij zich kon meten met andere verenigingen. Zo won ‘Concordia’ al in 1913 een tweede prijs op een concours in Middelburg.

‘Concordia’ kende ook moeilijke tijden. Tijdens de oorlogsjaren 1940-1945 stond alles op een laag pitje. De Watersnoodramp in 1953 trof ook de vereniging diep. Tot overmaat van ramp overleed eind 1953 de voorzitter C. van Bendegom, die van 1918 tot zijn overlijden voorzitter was geweest. Begin 1954 overleed de dirigent en medeoprichter van ‘Concordia’ de heer L.C. Clarisse.

Als één van de laatste muziekverenigingen in de omgeving kreeg ‘Concordia’ in 1961 haar eerste uniformen. Trots werden deze gepresenteerd door 26 van de 30 leden op Koninginnedag 1961. De gelden voor deze uniformen waren ingezameld door het actiecomité ‘uniformfonds’.

In 1962 werd de ‘muziekknis’ aan de Kerkring in gebruik genomen. In die tijd een unicum in de omgeving.

Jaarlijks werd er in die jaren rond februari/maart een muzikale uitvoering gegeven in het dorpshuis in Anna Jacobapolder. Vaak werd dit gedaan in samenwerking met toneelvereniging ‘Tavenu’ uit Steenberg. Verder waren de concoursen erg belangrijk.

In 1969 werd de eerste ‘zakjesactie’ gehouden om de verenigingskas te

ondersteunen. Huis aan huis werden de gevulde zakjes opgehaald tijdens een muzikale rondgang.

In 1970 verkeerde de vereniging in crisis. Het ledental was sterk teruggelopen en er waren grote problemen met de dirigent. Het bestuur en de leden waren echter vastbesloten dat de vereniging moest blijven voortbestaan. In dit jaar begon 'Concordia' met het inzamelen van oud papier en tot op de dag van vandaag haalt de vereniging iedere maand het oud papier huis aan huis op.

In 1971 komt er naast de dirigent voor de fanfare ook een instructeur voor de drumband.

Het ledental bleef een grote zorg voor de vereniging, maar langzaam liep het aantal leden weer op.

In 1980 werden de zwarte uniformen uit 1961 vervangen door nieuwe blauwe uniformen. Dit tot grote vreugde van de leden. De zwarte uniformen waren vreselijk zwaar, droogden moeilijk na een regenbui (ook dat gebeurde tijdens rondwandelingen) en de meesten hadden niet de juiste maat. Zo gebeurde het bij prachtig, warm weer dat men besloot om tijdens de rondgang de zware jassen uit te doen. Een blik op de leden was voldoende om het besluit terug te draaien. Menigeeen liep met riemen, bretels en omslagen in broek of rok om de boel op te houden. Dan toch maar de warmte trotseren.

Ter ere van het 80-jarig bestaan van de vereniging werd er in 1982 een taptoe

gehouden. Concoursen werden in verband met de kleine bezetting niet meer bezocht. Er worden meer concerten gegeven en uitwisselingsconcerten gehouden bij andere muziekverenigingen.

In 1984 was het aantal muzikanten weer voldoende groot om op concours te gaan. 'Concordia' reisde af naar Brielle en won daar een tweede prijs in de introductieafdeling.

In 1985 gaf 'Concordia' voor het eerst een concert op 4 mei in het teken van de Dodenherdenking. Deze vond plaats in de muziektent. Sindsdien houdt 'Concordia' ieder jaar op 4 mei een concert.

Op 6 juli 1988 was 'Concordia' op de pont Anna Jacobapolder – Zijpe toen deze uit de vaart genomen werd.

Begin jaren '90 nam het ledental fors toe. De concerten werden avondvullend.

In 1995 waren de blauwe uniformen versleten en in maart presenteerde 'Concordia' zich in hun nieuwe rode uniformen.

In 1996 bracht koningin Beatrix een bezoek aan Tholen op Koninginnedag. 'Concordia' was hier ook bij aanwezig en speelde op de rotonde bij Scherpenisse toen de koninklijke stoet voorbij kwam.

'Concordia' speelde en speelt vaker in de kernen die geen eigen muziekkorps hebben ter opluistering van speciale gebeurtenissen. Zo werd de vereniging eens gevraagd om Sinterklaas in te halen in Poortvliet. De leden gaven gehoor aan deze oproep en zo gebeurde het dat het korps opgesteld stond voor vertrek. Het bekende fluitsignaal klonk en de eerste klappen op de trommels werden gegeven. Wat de muziek niet wist, was dat het paard van Sinterklaas in een trailer achter ons stond. Het dier schrok zich werkelijk wild en gaf enorme trappen tegen de wanden van de trailer. Waarschijnlijk schrokken de leden nog harder dan het paard.

De concerten werden steeds belangrijker voor 'Concordia' en werden steeds groter opgezet. De concerten hebben nu vaak ook een thema. Zo was het thema in 1997 de geschiedenis van Sint Philipsland.

In 2000 organiseerde 'Concordia' voor het eerst een heel groot concert met medewerking van een gelegenheidskoor van zestig leden en een begeleidingsband 'Promise 2000'. De grote zaal van 'de Wimpel' werd voor het eerst totaal verbouwd met onder andere een tribune en professionele verlichting.

In 2002 werd het honderdjarig bestaan van de vereniging gevierd. Dit werd het

hele jaar ondersteunt met evenementen en afgesloten met een concert over twee avonden, dat het concert van 2000 overtrof.

Er zat al een aantal jaren een enorme ontwikkeling in de drumband. Vanaf 2005 ging de drumband zich slagwerkgroep noemen. Deze slagwerkgroep was in staat zelfstandig concerten te geven en neemt

regelmatig ook elders deel aan evenementen.

‘Concordia’ zorgt sinds de jaren ’90 ook regelmatig dat de schooljeugd in contact komt met muziek maken. Ze bezoekt regelmatig de scholen en er zijn activiteiten, die samen met de scholen worden ondernomen. Zo is er sinds 2000 ook vaak een groep leerlingen aanwezig, dat een deel van het concert voor hun rekening neemt. Er worden onder leiding van ‘Concordia’ blokfluitlessen op school gegeven.

In 2012 bestond de vereniging 110 jaar. Het jaar werd afgesloten met het grootste concert uit haar geschiedenis, verspreid over twee avonden en werd gepresenteerd

door RTL presentator Johnny Williams, die in zijn jeugd op Sint Philipsland heeft gewoond.

‘Concordia’ is diepgeworteld in Sint Philipsland. De muziek presenteert zich het hele jaar door met de vaste onderdelen Koningsdag, Dodenherdenking, opluisteren van de braderie, de avondvierdaagse, de lampionoptocht en de intocht van Sinterklaas. Verder laat ‘Concordia’ zich regelmatig op straat zien en organiseert zij twee keer per jaar een concert. Daarnaast is ‘Concordia’ verantwoordelijk voor een stukje muziekonderwijs. Tenslotte haalt de vereniging iedere maand het oud papier op.

Zo is ‘Concordia’ misschien dan wel al 112 jaar oud, zij is onlosmakelijk verbonden met Sint Philipsland en heeft nog een hele toekomst voor zich.

Het gereedschap van Jan van Duuren

Een heemkundekring is een organisatie van vrijwilligers die zich bezighoudt met heemkunde: het bevorderen van de belangstelling voor diverse facetten uit het verleden en het heden. Een heemkundekring is gebonden aan een stad, streek of gemeente en probeert de geschiedenis van die omgeving levendig te houden.

door Fons Vlegghels

Een bestuur van een heemkundekring zal altijd belangstelling hebben voor materialen en middelen (denk bij voorbeeld aan foto's, films, teksten, documenten) die de geschiedenis van de eigen stad/dorp en omgeving gestalte geven.

Zo'n heemkundekring is bevoorrecht als het over een eigen ruimte beschikt waarin de materialen een plaats krijgen zodat deze voor de toekomst bewaard blijven.

Zo stelde, inmiddels al weer enige tijd geleden, de familie Van Driel ons een aantal gereedschappen uit de timmerwerkplaats van hun overleden vader ter beschikking. Bezoekers aan de molen aan de Oostdijk kunnen deze gereedschappen, waarvoor in de molen een expositiehoekje werd ingericht, in ogenschouw nemen (zie ‘VadersErfGoed’ in ‘Cronieke’ nr. 25 van november 2012).

Onlangs is deze expositie uitgebreid met de gereedschappen die de kinderen van

Jan van Duuren aantreffen bij het opruimen van de zolder van hun overleden vader. Jan van Duuren, een voormalig lid van de heemkundekring,

woonde aan de Oostdijk en was voor een groot gedeelte van zijn leven werkzaam bij de gemeente zoals te zien is op bijgaande foto.

Alvorens deze materialen tentoon te stellen heeft Theo van Driel een grondige onderhoudsbeurt uitgevoerd. Bijgaande foto geeft een impressie van de ter beschikking gestelde gereedschappen waarbij hij de volgende korte beschrijving heeft gevoegd van de materialen en waarvoor deze werden gebruikt:

- drie messen met houten handgreep ('peemessen') werden vroeger in de landbouw gebruikt om het loof van de (suiker)bieten af te knippen;

- de bankhamer diende om het stalen blad van de messen uit te slaan totdat ze weer scherp waren; daar gebruikten ze ook wel de schoenleest voor als ondergrond. In de houten steel van de hamer zit heel veel houtworm en dus niet geschikt om te bewaren. De steel moeten wij dan ook als afgeschreven beschouwen;

- de blokschaaf en het katrol werden veel door de timmerman gebruikt, de een was om te schaven en de katrol was het middel om te hijsen.

Met dank aan de familie Van Duuren voor deze bijdragen.

‘Stille verklikker was het oog van de geallieerden’

Voorafgaand aan de presentatie van Frans Nefs tijdens de algemene ledenvergadering van vorig jaar vroeg Kees van Nieuwenhuijzen mij even mee te komen. Velen kennen Kees als de inmiddels al vele jaren gepensioneerde bedrijfsarts C.A. van Nieuwenhuijzen. De meesten van ons weten waarschijnlijk niet dat Kees tijdens de Tweede Wereldoorlog als tussenpersoon fungeerde in een clandestiene telefoonverbinding van het verzet. Jaren later is hij hierover door de PZC geïnterviewd. Kees confronteerde mij met het bewuste artikel en vroeg of de heemkundekring daarvoor interesse had. Over onze belangstelling liet ik geen onduidelijkheid bestaan want dergelijke informatie nemen wij graag op in de ‘Cronieke’, omdat wij weten dat dit de verhalen zijn waar onze lezers op zitten te wachten.

door Fons Vlegghels

Heel in het kort vertelde Kees over zijn rol in die telefoonverbinding, maar ook hoe en waar de telefoonlijn was gelegd en opnieuw zag ik het vuur in zijn ogen opvlammen. Hij stopte mij het goed bewaarde krantenartikel in handen en voegde daaraan toe: “kijk maar wat je er mee doet”. Boven het artikel stond de kop “Stille verklikker was het oog van de geallieerden”.

In de geschiedschrijving over de oorlog op Schouwen-Duiveland zal men vergeefs zoeken naar het saillante detail van de vergissing die toch weer goed kwam. Terwijl in de rest van Zeeland de vijand was verdreven, hielden de Duitsers op Schouwen hardnekkig tot de wapenstilstand stand. Maar de geallieerden bestookten hen voortdurend vanuit de lucht. Mensen van het verzet zorgden ervoor, dat ze de juiste doelen kregen aangereikt.

Eén van die doelen was op 5 januari 1945 het woonhuis ‘Zeldenhof’ in Zierikzee. De Duitse staf had deze burgemeesterswoning gevorderd. Niet alleen de aangevers van de locatie bleken het mis te hebben, ook de geallieerde vliegers moesten later bekennen het verkeerde pand onder vuur te hebben genomen.

Groot was de vreugde als wordt vernomen dat de misverstanden aan beide kanten tegen elkaar konden worden weggestreept. Het juiste object was getroffen: het vijandelijke hoofdkwartier was vernietigd. Op dezelfde dag legde ook de door de Duitsers als munitieopslagplaats benutte wasserij in Zierikzee het loodje. “Ik zie die officier van de inlichtingendienst hier nog binnen komen. Sorry, we missed, we were wrong, zei hij”.

Van Nieuwenhuijzen uit Sint Philipsland was in de laatste zes oorlogsmaanden één

van de mensen die als schakel optrad in een telefoonverbinding met het bezette Schouwen-Duiveland. Het betrof hier de bedrijfstelefoon van de PZEM. (De PZEM, populair gezegd ‘de Pezem’, was de Provinciale Zeeuwse Electriciteits-Maatschappij.) Deze eerst schuchter gebruikte verbinding groeide tenslotte uit tot een geducht wapen in de handen van de Ordedienst (OD). De telefoon werd vanuit Zierikzee hoofdzakelijk bediend door H. Minkema, chef van de Distributiedienst op Schouwen-Duiveland. Hij was de spil in een netwerk van informanten, die gewetensvol hun risicovolle taak uitvoerden.

Overigens is deze telefoonlijn eerder gebruikt voor contacten op en na ‘Dolle Dinsdag’ (5 september 1944) tussen Schouwen-Duiveland en Roosendaal en tussen Nieuw- en Oud-Vossemeer toen het front tussen deze plaatsen lag. Bij het opblazen van de Slaakdam werd de telefoonverbinding verbroken en deze

werd daarna via een hoogspanningskabel onderhouden.

Wachtwoord

“Vier keer per dag kwam Minkema aan de lijn” vertelde Van Nieuwenhuijzen. De telefoon stond in het transformatorhuisje aan de Oostdijk van Sint Philipsland. Buiten de genoemde tijdstippen was de verbinding met Sint Philipsland verbroken en van die kant mocht er ook onder geen beding contact worden opgenomen met Zierikzee. In Sint Philipsland mocht niet eerder gesproken worden dan nadat Minkema het wachtwoord had genoemd: “Na regen komt zonneschijn”.

Samen met zijn leeftijdsgenoot Jan de Vries trad Van Nieuwenhuijzen op als tolk voor de geallieerden. Alle door Minkema doorgegeven informatie werd doorspeeld aan de Canadezen en de Britten op Tholen en in Steenberg. Via de PZEM-lijn werd begin december 1944 vanuit het bezette Schouwen-Duiveland getipt dat in de haven van Burghsluis twaalf gecamoufleerde eenmanstorpeds dan wel eenmansduikboten waren aangekomen. Twee chauffeurs die in verbinding stonden met Armeense soldaten hadden dit militaire geheim aan de OD ‘verraden’.

Deze Armenen waren in de Sovjet-Unie door de Duitsers krijgsgevangen gemaakt en kregen later de mogelijkheid om toe treden tot het Duitse leger. Mogelijk hadden zij gehoopt om met de Duitsers te vechten voor de bevrijding van hun vaderland. Het Duitse leger zette deze Armenen echter in als hulptroepen aan het Westfront. Ontgoocheld keerden de Armenen zich tegen hun nieuwe heren, deserteerden of kwamen, zoals op Texel, openlijk in opstand.

Bombardement

Op 8 december 1944 voerden Britse toestellen een geslaagd bombardement uit. De twee chauffeurs die in de nabijheid

waren gebleven, constateerden met genoegen dat het dozijn miniduiboten was vernietigd. Eind december werd een andere tip doorgegeven. Minkema had opgevangen dat een flinke troepenmacht - er zaten zeker 6000 Duitsers op het eiland - plannen had een bruggenhoofd te vormen om Antwerpen te bedreigen. De volgende dag was dat gevaar al bezworen: Sint Philipsland zat vol met geallieerde troepen met tanks en gevechtswagens. Dezelfde tegenmaatregelen werden op Tholen en Noord-Beveland genomen.

Van Nieuwenhuijzen: “We hebben het wel gehad dat er onmiddellijk een reactie kwam”. Als voorbeeld noemt hij de via de PZEM-lijn doorgegeven berichten, dat een bevoorradingskonvooi van vijftien schepen op het punt stond de haven van Zierikzee te verlaten om koers te zetten naar Breda. “Toen wij van het geallieerde hoofdkwartier weer terug naar Sint Philipsland gingen kwamen de duikbommenwerpers al over” (begin november).

Drama

In enkele gevallen kwamen Britse en Canadese officieren naar het transformatorhuisje in Sint Philipsland om met tussenkomst van de jonge tolken met Minkema contact te hebben. Tijdens één van die gesprekken deden de geallieerde officieren het voorstel om een aantal in gevaar lopende leden van het verzet van Schouwen-Duiveland te evacueren. Die expeditie mislukte en zou droevig eindigen in het drama van de ‘Tien van Renesse’.

Deze tien verzetsmensen werden in Middelharnis standrechtelijk veroordeeld en vervolgens teruggebracht naar Schouwen om voor het kasteel Moermond opgehangen te worden.

Hoewel de ‘stille verklikker’ veelvuldig is gebruikt om de geallieerden erop te

wijzen zich alleen op die doelen te richten, die door de OD werden aangewezen en waar zich Duitsers bevonden, kon niet voorkomen worden dat het dorp en de haven van Bruinisse vier dagen lang onder geallieerd vuur kwamen te liggen, waardoor geen enkele Duitser werd geraakt maar de bewoners wel ernstig gedupeerd werden.

Ook nadat uit gevaar voor ontdekking de telefoonlijn onklaar was gemaakt, heeft Minkema nog heel wat keren naar de verbinding verlangd. “Ik had er zo graag op willen wijzen dat het nuttig effect voor de geallieerden zo gering was ten opzichte van de slachtoffers en de schade voor de burgerij”, legde deze PZEM-chef later in een rapport vast. “Toch zou het hoogstwaarschijnlijk weinig hebben gebaat, want een Belgische verkenningsofficier had mij in november 1944 al duidelijk gezegd: jullie zitten aan het front en daar hoort nu eenmaal artillerievuur te zijn”.

Tenslotte

Tot zover de ervaringen van Kees van Nieuwenhuijzen tijdens de Tweede Wereldoorlog als tussenpersoon in een telefoonverbinding, opgetekend in een artikel van J. Cats in de PZC van 1995. Wij zijn Kees erkentelijk dat hij ons het artikel heeft gegeven.

Heeft ook u in het dorp of in de omgeving een ervaring opgedaan die u met anderen wil delen, laat het ons dan weten. Deze verhalen hoeven uiteraard niet alleen de oorlog te betreffen, integendeel, want er is zoveel te vertellen over het dorp en alles wat er in de loop van de jaren is gepasseerd. Deze verhalen verdienen het om opgetekend te worden en voor het nageslacht bewaard te blijven.

Maak een afspraak met ons, wij komen graag bij u langs om uw verhaal op te tekenen.

In Memoriam

Sinds het verschijnen van de vorige Cronieke in april 2014 zijn wij geïnformeerd dat onderstaande leden helaas zijn overleden. Het is onze gewoonte hiervan melding te maken in de Cronieke.

A.P.K. van Dijke, Nieuwe Haven 35, 4301 DJ Zierikzee, overleden te Zierikzee op 6 maart 2014

A.M. den Braber, overleden te Sint Philipsland op 19-4-2014; weduwnaar van P. de Jong

Mevrouw C. Verwijs-Schoonen, Deldensestraat 3, 4675 Sint Philipsland, overleden op 28-6-2014; echtgenote van M.J. Verwijs

Mevrouw A.M. Van Dijke-Stehouwer, Zuiddijk 70, 4675 RX, Sint Philipsland, overleden op 25-11-2014.

Interview met Cornelia Jacomina Reijngoudt-Verhage

Uit het leven van een Fliplandse schippersvrouw

Hoe ging dat vroeger allemaal op een schip? De 90-jarige Corrie Reijngoudt-Verhage maakte het schippersleven, samen met haar man Rinus, mee vanaf varen op de zeilen tot en met het varen met een motor. Ze voeren veel in België en Duitsland.

door Marieke Wolse

Corrie's jeugd

Corrie werd geboren op 4 april 1924 in de Anthoniestraat in Sint Philipsland. Op haar zesde verhuisde zij met haar ouders naar de Oostdijk, voorheen Stooftshof genoemd. Corrie ging vanaf haar zevende tot haar veertiende naar de lagere school. Ze had les van de juffrouwen De Bruin, Sanderse en Elenbaas en de meesters Kunst, Roozmond, Hage en Van der Ende.

Na de lagere school ging zij naar het land. 'Juun' wieden en later optrekken bij Piet de Ruiter en aardbeien plukken bij Van Nieuwenhuizen bij Beneden Sas. Naar boer Van Nieuwenhuizen gingen ze met een hele 'kroo' op de fiets. In de Tweede Wereldoorlog hadden ze geen fiets meer en dan werden ze met een boerenwagen opgehaald.

Corrie voer graag mee met oom Johannes Meijer en zijn dochter Leuntje. Leuntje woont nog steeds in Terneuzen. Dat kwam goed uit. Op haar zeventiende kreeg zij verkering met Rinus Reijngoudt, een schipperszoon. Op 6 december 1945 trouwden ze.

Rinus had op het schippersinternaat in Vreeswijk gezeten en ging daarna varen. Zijn vader was al op 43-jarige leeftijd overleden, zodoende had Rinus al vroeg veel verantwoordelijkheid te dragen. Hij voer samen met zijn moeder en zijn vier broers Kees, Jo, Jan en Anton op de 'Onderneming'. Vroeger woonde het gezin waar Rinus opgroeide 'achter Krijntje'. Later ging de moeder van Rinus bij haar zus, Jannetje Ligtendag-Noorthoek, op Karreveld wonen. Een aantal jaren later heeft Willem Ligtendag drie huizen gebouwd in de Achterstraat (naast de huidige Spar). Toen verhuisde moeder Reijngoudt naar de Achterstraat, waar zij het middelste huis betrok, samen met haar zoon Anton.

Gaan varen

Na hun trouwen gingen Rinus en Corrie samen met zijn broer Kees varen op de

Mevrouw C.J. Reijngoudt-Verhage in haar appartement in 'De Rozenboom' te Sint Philipsland.

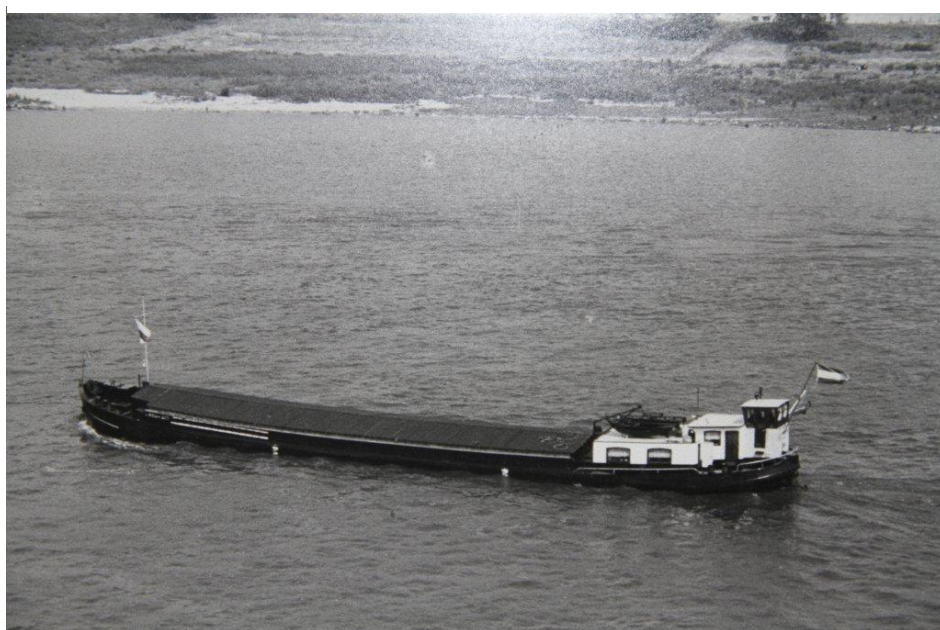
Scheepshond Mickey

Onderneming. De Onderneming was een klipper. Eerst voeren ze op zeilen en was er geen stuurhut. Rinus en Kees stonden het hele jaar door in de buitenlucht en

bedienden het roer met een helmstok. Dat was vaak afzien en kou lijden. Ze vervoerden zand, grind, graan en verder alles wat er voor kwam. De Onderneming

'De Onderneming' varend op de zeilen.

'De Onderneming' varend op het Albertkanaal in België.

had een laadvermogen van 317 ton, was 6,44 meter breed en 38,39 meter lang. Ze verdienden een goede boterham. Moeder en de jongens leefden er ook van. In het eerste jaar van hun trouwen waren Kees en Jo ook aan boord. Jo is later bij de familie Adrie Aarnoudse gaan varen en Kees is als matroos gaan werken. Later hebben Jo en Kees samen een spits gehad.

In de vijftiger jaren werd in de Onderneming een motor ingebouwd op een werf in Terneuzen. Het was een Benz motor van 45 pk. Als er veel stroom stond werd het zeil ook gehesen. Er werd ook

een zijschroef van 14 pk geplaatst. Dat vergemakkelijkte het manoeuvreren. Later is op een Kinderdijkse werf de Benz motor vervangen door een dieselmotor, een zogenaamde Smit motor van ongeveer 100 pk. Hier hadden ze veel pech mee. Op den duur werd de motor vervangen door een Kromhout van ongeveer 140 pk, die geen problemen leverde. Op het laatst kreeg de Onderneming een elektrisch stuurwerk. Als Rinus het ruim aan moest vegen of moest teren, stond Corrie aan het roer.

Reizen afspreken

Over het algemeen nam Rinus reizen aan via de schippersbeurs in Rotterdam, Amsterdam, Maasbracht of Antwerpen, als zij in de buurt waren. Soms sprak hij een reis af via de telefoon. Ze hadden nog geen telefoon aan boord, dus werd aan de wal een telefooncél gebruikt. Reizen voor Duitsland werden meestal via een bevrachter geregeld. Ze voeren vooral in Nederland, België en Duitsland. Niet op Frankrijk, omdat de Onderneming te breed was voor de Franse kanalen.

Rijnpatent

Rinus en Corrie hadden allebei het Rijnpatent gehaald en ook het diploma voor het Middellandkanaal. Voor het laatste diploma moest examen gedaan worden in Duisburg. Tijdens dit examen werd niet zo veel gevraagd, maar bij het examen voor het Rijnpatent wel. Gelukkig voor Corrie waren eerst twee andere schippersvrouwen aan de beurt. Zelf had ze het niet zo goed geleerd. De twee andere dames gelukkig wel. Corrie lette goed op tijdens het mondelinge examen van de beide dames. Corrie kreeg ongeveer dezelfde vragen en haalde zodoende het examen. Het examen voor het Rijnpatent werd afgenomen in Dordrecht.

Familie

Corrie was een meisje van de wal en enig kind. Voor haar ouders was het niet zo leuk dat ze ging varen. Pa en Moe gingen wel regelmatig mee. Toen Pa stierf ging Moe veel meer mee met het schip. Ze kwamen ook regelmatig de broers Jo en Kees tegen, die met een spits voeren. Een spits is vijf meter breed en geschikt voor de kanalen in Frankrijk. Dan gingen ze bij elkaar buurten. Op zondag gingen de familie en kennissen, als het enigszins mogelijk was, bij elkaar liggen. Dan gingen ze gezamenlijk naar de kerk. In het Roergebied was een Nederlandse dominee, Bauman uit Wanne-Eickel. Deze dominee kwam regelmatig aan boord om een praatje te maken en haalde 's zondags alle schippers, die naar de kerk wilden, op met zijn auto.

Dagindeling

Het was zes dagen in de week varen. Soms kwam het voor dat er 's zondags geladen of gelost moest worden. Dat deden Rinus en Corrie niet. Vervolgens liet Rinus het voortaan op de charter (vrachtbrief) schrijven. Als het op de vrachtbrief stond, kon men je niet

dwingen om toch te laden of te lossen op zondag. In Nederland had je daar geen last van, in Duitsland wel. Ze voeren tot aan Mannheim aan de Rijn. Soms was er een sleepboot nodig om tegen de sterke stroom in te varen. Ook zijn ze wel eens ingevroren. Ze bunkerden veel bij Nobel in Zwijndrecht en bij Kooiman gingen ze regelmatig op de werf voor onderhoud. Als ze bij Kooiman op de werf lagen,

mochten ze daar de was doen. Vaak werd er 's morgens al om vijf uur begonnen met varen, dan kreeg Rinus thee met beschuit. Om half acht werd er ontbeten, om twaalf uur warm gegeten en om zes uur een boterham. Tijdens het varen aten ze om de beurt.

Huishouden

Vroeger werd de was gedaan met een

stamper, later met een klokstamper. Later kreeg Corrie een wasmachine aan boord. Dat ging met 24 volt. Met de wringer werd het meeste vocht eruit gehaald. De boodschappen werden aan de wal gekocht. Ook kwam regelmatig een parlevinker langs. Vroeger had ze geen koelkast aan boord. Zodoende werd er niet te veel tegelijk gekocht. Later kreeg ze een koelkast ook op 24 volt.

Schilderij van 'De Onderneming' uit de tijd dat er nog geen motor in zat.

Mickey, de scheepshond

Corrie en Rinus hadden een hondje aan boord. Mickey, een zwart poedeltje. Het was een lief beestje. Op het einde van zijn leven was hij blind. Hij is heel oud geworden. Als ze weleens weg moesten, lieten de kinderen van Van Vossen hem uit. Het was een slim beestje, want als Corrie haar hoed opzette en haar tas pakte, gaf hij een grote zucht. Hij wist dat hij dan thuis moest blijven wachten.

Naar de wal

Toen de moeder van Rinus (Jozina Reijngoudt-Noorthoek) in 1975 overleed, wilde de familie graag dat Rinus en Corrie in haar huis zouden gaan wonen. Dit is in 1982 gebeurd. Het schip is toen gesaneerd. Rinus en Corrie kregen daar een bedrag voor en het schip werd vervolgens gesloopt. Corrie vond het heel erg dat het schip weg was. Rinus was veel vlugger gewend aan het leven op de wal.

Nationale Molendag 2014

Op zaterdag 10 mei gingen de deuren open van de molen aan de Oostdijk te Sint Philipsland. Het regende en de harde wind blies over het water van de Mosselkreek. In de verte zag ik in een grauwe sluier de molen. Hij draaide! "Kan dat wel met deze krachtige wind" vroeg me ik af.

door Theo van Driel

Jan Reijngoudt, molenaar van de houten korenmolen 'De Hoop', stond met een bezoeker in het deurgat: "Goeiemorgen, al zeven bezoekers gehad. Ze kwamen van dichtbij en veraf" voegde hij er nog aan toe. Gelet op het weer was dat boven verwachting.

De wieken draaiden in een rap tempo. De 'Open-molendag-vlag' stond strak door de wind. Even later zag ik de molenaar naar buiten gaan, voelde aan de wind, keek naar de lucht en luisterde naar de molen. Zichtbaar bezig met de elementen van de natuur. "Ik gaf hem een beetje uit

de wind zetten". Hij liep naar het kruilier en draaide al kruierend de kap een beetje uit de wind. "Zo dat is beter" stelde hij voldaan vast. "Als de wind over het dorp komt dan waait hij zo nu en dan met vlagen. Een vlagerige wind dus" gaf hij me nog mee. Blijkbaar heeft een molenaar geen informatie nodig van 'WeerOnline', dacht ik zo.

Ondertussen zijn nog meer belangstellenden een kijkje komen nemen. Vele vragen

Molenaar Jan Reijngoudt aan het kruilier van de achterkante bovenkruier.

werden beantwoord. Je merkte dat ze door de molenaar enthousiast werden gemaakt. In het gastenboek van de molen beschreven de bezoekers hun ervaringen.

Een opa met zijn kleinzoon stapten de molen binnen. Ze hadden een tijdje nodig om alles op te nemen. Geïnteresseerd keken ze om zich heen. Het timmergereedschap van 'VadersErfGoed' in beheer bij de Heemkundekring

'Philippuslandt', dat in de molen ten toon gesteld is, kreeg ruime aandacht. De verzameling heeft sinds 2012 permanent daar een plekje gekregen en geeft als het ware een knipoog naar de timmerman die de molen heeft gebouwd.

Ze gingen verder en namen de trap naar de steenzolder en die naar de smeersolder onder de kap. Ze blikten in de ruimtes en zagen de koningspil en draaiende raderen

en tandwielen, die elk in hun richting rondgaan. De keuken van het molenaarsambacht. Daar gebeurt van alles, werkende delen met hun geluiden versterkt door de wind in de wieken. Imposante houtverbindingen houden de elementen bij elkaar. Deze bijzondere houten constructies vormen de molen als een levendig monument.

Terug op de maalvloer stond de kleinzoon nog even stil bij een van de meelpijpen en met een diepe zucht zei hij: "..... en hier komt dan het meel uit?!" Nog onder de indruk van wat hij gezien en gehoord heeft, nam hij met zijn opa afscheid van de molen. Keek nog even naar de zeefkasten en stapte de molen uit met in zijn hand een 'Molen doe-boekje' dat hij van de molenaar had meegekregen.

De molenaar nam nog een keer de trap naar de zolders. Bij de vitale draaipunten controleerde hij met zijn hand de temperatuur. Liep ook naar de spilkalf en legde zijn oor er tegen. "Als je een afwijkend geluid hoort dan loopt het niet goed", lichtte hij toe.

Tevreden daalde hij de trap weer af. "Het gaat goed met de molen."

Tegen het einde van de middag was het weer tijd om de molen te gaan sluiten. De molen werd geremd met de vang en kwam tot stilstand. Rust! Verankeringen werden aangebracht.

De laatste bezoeker keek nog even achterom en zag dat de wieken in 'korte rust' stonden. Het is een signaal aan iedereen dat de molen maar kort stil zal staan. Dat had de molenaar zich althans voorgenomen. Hij gaf hiermee een link naar de tijd dat de molen nog volop in bedrijf was. Want "Een stille molen maalt geen meel" luidt het spreekwoord. Hij wil daarmee zeggen: "Men bereikt niets zonder te werken."

Jong en oud in Sint Philipsland mogen trots zijn op hun molen. Een toonbeeld uit vroegere tijden en ook voor nu in het leven van alle dag.

‘Travaljes bestaan al honderden jaren’

De patroon van de hoefsmeden was Sint Elooï, ook wel de heilige Eligius van Noyon genoemd. Hij werd in 588 in Chaptelat, een dorp nabij Limoges (Frankrijk), geboren en is in 660 in Noyon overleden alwaar hij ook is begraven. Volgens de overlevering was hij, voordat hij gehoor gaf aan zijn religieuze roeping, hoefsmid.

door J. van Haver

De eerst bekende afbeelding van een travalje is een afbeelding uit het veertiende eeuwse ‘Kuerbouc’ van Ieperen. Ook werden de afbeeldingen van travaljes gebruikt door diverse kunstenaars zoals de uit Haarlem afkomstige Philip Wouwerman (1619-1668).

Bij het beslaan van paarden heb je twee methodes: het zogenaamde uit de hand beslaan, ook wel de ‘Engelse methode’ genoemd, en het beslaan in een ‘travalje’, ook wel hoefstal genoemd. Lichtere paarden worden meestal uit de hand beslagen. Zwaardere paarden worden bijna altijd in een travalje beslagen, omdat het voor de smid een te grote belasting is om dit uit de hand te doen (veroorzaakt vaak rugklachten).

In de middeleeuwen werden zwaardere paarden zowel in de landbouw als in het leger gebruikt. In het laatste geval dienden ze als strijdpaaen maar ook als trekpaarden om belegeringswapens voort te trekken. Sterke zwaargewichten waren hiervoor nodig omdat alleen al een harnas van een ridder tussen de veertig en vijftig kilo woog. Daar kwam dan nog het aanzienlijke gewicht van het beschermende harnas voor het paard bij. Het zware paard als strijdpard was dus zeer in trek met als gevolg dat overal in Europa travaljes werden gebouwd behalve in Engeland, waar alle paarden uit de hand werden beslagen.

Toen de harnassen uit de tijd raakten omdat het vuurwapen in opmars kwam, werden de zwaardere paarden alleen nog gebruikt voor landbouw én vervoer (paarden werden voor lastwagens gespannen). En dan nog alleen - wat de landbouw betreft - voor grond die bestond uit rivier- of zeeklei, de zogenaamde ‘zware’ grond. Om ‘zware’ grond te

Hoefsmidse in Parijs in 1780.

bewerken heb je ‘zware’ paarden nodig. Op zandgronden was de behoefte aan zware paarden veel minder.

Omdat de landbouwwerktuigen groter werden, kwam er in het begin van de twintigste eeuw - vooral in Zeeland - meer vraag naar een nog zwaarder en sterker type paard dan tot dan toe. Men is toen zwaardere paarden gaan fokken. Hiervoor werden veelal Belgische paarden gebruikt, die daar zeer geschikt voor waren.

Bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog hebben de Belgen veel goede hengsten en fokmerries naar Nederland gebracht zodat ze niet in Duitse handen zouden vallen. Deze paarden hebben er voor gezorgd dat de Zeeuwse paarden nu nog steeds van deze inbreng profiteren.

In Zeeland staan momenteel meer travaljes dan in de rest van Nederland. Hoe dat komt is te verklaren uit het laten staan van de travaljes na de mechanisatie van de landbouw. Ze waren weliswaar in onbruik geraakt maar stonden doorgaans niet in de weg terwijl ze in de rest van Nederland door ruimtegebrek veel vlugger en vaker werden opgeruimd.

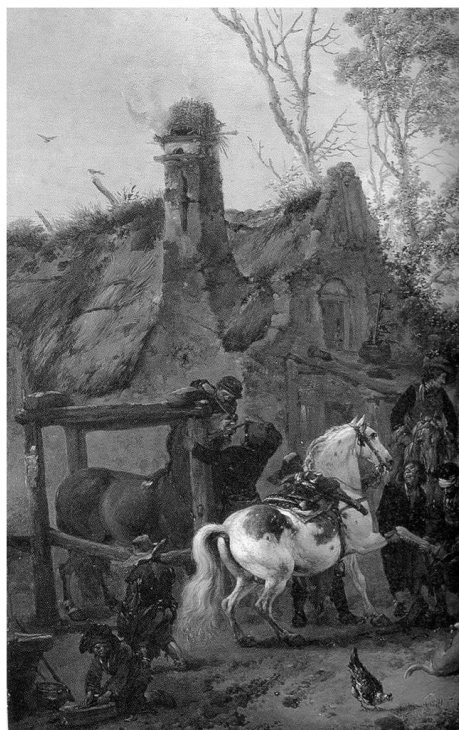
Wij trekken daar nu profijt van. Travaljes behoren thans tot de beeldbepalende monumentjes in menig Zeeuws dorp. Momenteel staan er meer dan vijftig travaljes in de provincie Zeeland, zowel oude travaljes, die er vaak na een restauratiebeurt weer goed bijstaan, als

nieuwe, die naar oude voorbeelden zijn gebouwd.

Vaak stonden er in de dorpen meerdere travaljes. Soms werden dubbele travaljes gebouwd. Sommige travaljes hebben een afdakje zodat de smid droog bleef bij het beslaan. De boeren stuurden namelijk hun paarden, wanneer ze beslagen moesten worden, op regenachtige dagen naar de smid omdat er dan toch niet op het land gewerkt kon worden. Op zulke dagen stond er een lange rij paarden te wachten om beslagen te worden. Ook stond er soms in de smidse zelf een travalje zodat bij slecht weer het werk toch kon

Geharnaste ridder te paard.

Schilderij van Philip Wouwerman

doorgaan. Degenen, die in de buurt van een smidse voorzien van een travalje zijn opgegroeid, vergeten nooit meer de indringende geur van verschroeid haar wanneer de smid het hoefijzer om te passen onder de hoef van het paard plaatste. Tegenwoordig hebben hoefsmeden verrijdbare travaljes die ze

Sint Elooi

achter hun rijdende werkplaats kunnen hangen.

In Sint Philipsland hebben ook verschillende travaljes gestaan. Nadat Sint Philipsland in 1645 weer bedijkt werd en de landbouw weer op gang kwam, ontstond al snel behoefte aan een smid en een wagenmaker. In een akte van 1660 staat te lezen dat een smidse, die zeer waarschijnlijk op de Voorstraat gevestigd

was, verkocht werd. In 1757 kwam deze smederij in bezit van de familie Geense, die de werkplaats vijf generaties lang (tot 1923) beheerde. In 1862 kwam er concurrentie van een tweede smederij. Wagenmaker Christiaan Gelok opende toen op de Oostdijk een wagenmakers werkplaats annex smederij met hoefstal. In 1927 is dit bedrijf verkocht aan de familie Roozmond. In de loop van de tijd groeide kennelijk de behoefte aan deze tak van dienstverlening want in de (crisis)jaren '30 van de vorige eeuw waren er zelfs drie smeden in het dorp: Roozmond, Verlinde en Faasse.

Na de indijking van Anna Jacoba Polder door Del Campo in 1847 richtte hij tegenover de boerderij 'Hof Rumoirt' aan de Langeweg een jaar later een smederij op, die onder zijn beheer stond. Nadat de landbouw zich verder ontwikkelde, werden in de nieuwe polder meerdere smederijen met travaljes opgezet. De zoon van de voormalige smid Zuidweg herinnert zich dat er vóór 1940 nog een andere smederij aan de Langeweg stond, die van de gebroeders De Jong. Later heeft zich in dit pand de kolen- en oud ijzerboer Arie Wesdorp gevestigd. Voorts was er nog een smederij met een ingebouwde travalje aan de Noordweg, die eigendom was van de familie Zuidweg! Helaas zijn nu alle travaljes op het eiland Sint Philipsland verdwenen.

Bij bepaalde gelegenheden worden de huidige travaljes in Zeeland weer gebruikt om - zoals men vroeger deed - een paard te beslaan. Vooral kinderen vinden zo'n demonstratie prachtig. Het is de beste manier om hen het doel en de werkwijze van dit cultureel erfgoed duidelijk te maken. Daarom blijft de in 2008 opgerichte 'Stichting Vrienden van de Travalje' ijveren voor het behoud én onderhoud van deze belangrijke en sfeerbepalende monumenten.

Het doet onze Stichting dan ook veel genoegen te vernemen dat de heemkundekring te Sint Philipsland plannen heeft een oude travalje te gaan restaureren. We wensen jullie veel succes hiermee.

De heer J. van Haver is bestuurslid voor Publiciteit en Redactie van de 'Stichting Vrienden van de Travalje'; www.travalje.eu.

Kuerbouc van Ieperen.

Ambachten in de XIVde eeuw. Randversiering uit het „Kuerbouc van Ieperen” en de „Histoire d'Alexandre” verlucht door Jan de Grise (Oxford).

Memoires van M.M. Vermeij-Filius

In 2005 werd aan de heemkundekring een ‘boekwerk’ geschonken getiteld: ‘Moeder, Memoires, Millennium’. In het boekwerk beschrijft mevrouw M.M. Vermeij-Filius haar eigen levenservaringen en familiebetrekkingen die ze tijdens haar jeugdijaren en uit de overlevering via haar eigen moeder in Sint Philipsland heeft opgedaan en beleefd. Een werkelijk schitterend boekwerk vol verhalen die, bij het lezen ervan, bij u herkenning zullen oproepen. Dit is het materiaal waarop wij als bestuur zitten te wachten omdat we er van overtuigd zijn dat wij onze leden een groot plezier doen om weer voor even mee terug in de tijd te kunnen gaan. Het boekwerk krijgt dan ook een veilige plaats in de archieven van onze heemkundekring zodat de verhalen voor altijd bewaard blijven.

door Fons Vlegghels

Alvorens memoires van mevrouw Vermeij in de Cronieke op te nemen is het een vereiste om vooraf toestemming aan de familie te vragen. Dat was nog even een klus want navraag bij dorpsbewoners naar de verblijfplaats van een van de kinderen Vermeij bracht mij niet verder behalve dat sommigen wisten te vertellen dat één zoon (Johan) naar het buitenland was vertrokken. Totdat iemand mij wist te melden dat de andere zoon (André) advocaat was geworden. Toen was ik er redelijk snel uit want toen wees internet mij natuurlijk de weg.

Vervolgens heb ik in een zeer geanimeerd gesprek André verteld over mijn bedoelingen en gevraagd of hij akkoord ging met publicatie van de memoires van zijn moeder. Aanvankelijk was André nog terughoudend maar al snel werd hij enthousiast dat de memoires van zijn moeder verder gaan komen dan alleen de boekenkast van de familie. Onder de afspraak dat ik hem het eerste artikel (over de bevrijding) zou toesturen evenals te zijner tijd de Cronieke, ging hij volledig akkoord. Mijn gevoel gaf zelfs aan dat terughoudendheid plaats had gemaakt voor gepaste trots. Met dat laatste zou ik het helemaal eens zijn want de verhalen zijn te mooi om niet verder te komen dan de boekenkast.

Bovenstaande titel zult u de komende jaren als vaste rubriek in de Cronieke tegenkomen, steeds nadat eerst de familie akkoord heeft gegeven. In deze uitgave leest u hoe mevrouw Vermeij de bevrijding van Flipland op 4 november 1944 heeft beleefd. Haar ervaringen heeft ze opgetekend op 4 november 1995, de dag dat het 51 jaar geleden was dat Flipland werd bevrijd en onlangs opnieuw actueel toen op 4 november 2014 de zeventigjarige bevrijding werd gevierd.

Vooraf vindt u het voorwoord van mevrouw Vermeij, dat ze op 7 juli 2000

schreef. Ik mag u dat niet onthouden omdat daarin beschreven staat op welke wijze het boek tot stand is gekomen. Bij het lezen daarvan kun je bijna niet meer wachten om zo snel mogelijk met lezen te beginnen. Althans ik niet, leest u mee.

Voorwoord

Zoals het initiaal op het omslag is samengesteld uit onderling van elkaar verschillende fragmentjes om op die manier de letter M vorm te geven, zo heb ik gemeend in 26 deeltjes – met als beginletters de letters van het ABC – de Memoires betreffende mijn jonge jaren, die gedeeltelijk in de eerste helft van de voorbije eeuw vielen; zó weer te geven dat er eveneens een enigszins samenhangend geheel is ontstaan.

In 1995 herdachten we dat ons land 50 jaar van oorlogsgeweld gevrijwaard mocht zijn. Hetzelfde jaar was Sint Philipsland 51 jaar geleden op 4 november 1944 bevrijd. Een en ander kwam me op die dag zo helder voor de geest dat ik besloot hetgeen ik mij daarover herinnerde zomaar ineens begon op te schrijven. Toen ik het te lezen gaf aan de kinderen, vonden ze dat ik veel meer moest noteren. “Je vertelt altijd over vroeger maar toch gaat alles op de duur verloren”. Kleindochter Fleur van toen bijna 5 jaar, had ook al belangstelling voor wat er voorheen gebeurde en hoe het allemaal toeling. Als ze op bezoek was en na de maaltijd nog in haar hoekje aan de keukentafel zat, vroeg ze mij vaak een verhaaltje over toen jullie nog “aggum” waren, te vertellen. Met “die hollands R” uitgesproken betekent het arm en daarover was dat “dat lieve weelde-kind van tegenwoordig” zo graag wilde vernemen, dat ik ertoe besloot om te proberen mijn herinneringen en ondervindingen “aan de vergetelheid te ontrukken”.

Mede omdat mijn ouders – maar moeder toch wel het meest – over hun ervaringen en familiebetrekkingen vertelden- kon ik

veel uit de overlevering weergeven. Meest over de eerste helft van de nu al weer een half jaar voorbije 20e eeuw. Soms een beetje die halve eeuw overschrijdend, soms iets teruggrijpend om een aanloopje te hebben naar wat zich rond die tijd afspeelde.

Wat de stamreeksen betreft heb ik veel te danken aan onze amateur-genealoog de heer J. Kempeneers. Van hem mocht ik diverse boeken en naslagwerken lezen en er uit putten: aangaande geboorten, huwelijken en overlijdens in de betreffende families.

De exacte datum aangaande het vergaan van het schip Jacob Vermeij en zijn gezin op 27 juli 1940 vernam ik van mevrouw G. v/d Jagt-den Braber. Ze wist het zo precies omdat op diezelfde zaterdag een nichtje geboren was.

De letter M staat dus voor Moeder, Memoires, Millennium.

Bevrijding

Vandaag, zaterdag 4 november is het 51 jaar geleden dat Flipland werd bevrijd. Eindelijk, na bijna 5 jaar Duitse onderdrukking waren we gelukkig weer vrij! Voor de zuidelijke helft van Nederland leek de oorlog ten einde. Het duurde echter nog een half jaar eer de vrede te Wageningen in ‘Hotel de Wereld’ op 5 mei 1945 getekend werd.

Voor de bevolking boven de grote rivieren moest het ergste zelfs nog komen, die vreselijke hongerwinter stond nog voor de deur vol met alle ontberingen. Vooral de honger, maar evenzeer koude en ziekten, niets bleef hun bespaard. Heel veel kinderen, maar ook vele volwassenen mochten dat halve jaar voor de bevrijding niet overleven. De vrijheid zo dichtbij en toch nog moeten sterven van gebrek! Wij, die nu nog mogen leven weten dat nog heel goed. 50 jaar bevrijding is dit jaar genoeg herdacht om het opnieuw te laten weten en om het nooit meer te vergeten!

Mevrouw Vermeij met haar moeder voor het ouderlijk huis op de Oostdijk.

Op deze zaterdagmiddag komt alles me weer heel helder voor de geest, het was ook op zaterdagmiddag en net zo'n mooie zonnige dag als vandaag. Ineens kwamen de Canadezen ons dorp binnen rijden met hun grote tanks. We hadden in die 5 jaar al heel veel oorlogsmaterieel gezien... dit waren ook legervoertuigen, maar toch ... De blijheid die alles en iedereen uitstraalde!

Maar... die Duitsers gaven zich zomaar niet gewonnen! Ook in bevrijd gebied gebeurde die laatste oorlogswinter nog heel veel wat voor betrokkenen onuitwisbare sporen achterliet. Ons dorp lag toen dikwijls onder granaatvuur. Vanaf het eiland Goeree-Overflakkee werden die vaak dood en verderf zaaiende projectielen afgeschoten. Heel beangstigend. Je hoorde ze gierend aankomen. Waar dat vreselijke tuig neer zou komen? Niemand die het vooraf wist, met bonzend hart luisterden we naar de inslag. Eens zó dichtbij dat de ruiten er uit vlogen en het bezaaid lag met scherven. Toen na de beschieting de mare ging dat er iemand op de haven dodelijk was getroffen, beseften we pas goed hoe dichtbij de dood geweest was. !

Vielen er in de oorlogswinter van '45 nog vele mensenlevens te betreuren, ons kleine eiland werd in dat opzicht toen ook niet bespaard! Hoewel het de laatste stuipreukingen waren ... het moest je maar treffen! Te eten hadden wij voldoende, al was alles niet even overvloedig en lekker. Doch wij hoefden gelukkig geen honger te lijden en we waren VRIJ!

Dat was wel eens anders geweest, met het prachtigste zomerweer moest groot en klein dan toch ook om 8 uur 's avonds binnen zijn. 'Avondklok' heette dat, of 'Spertijd' op zijn Duits gezegd.

Zittend achter de opgeschoven ramen met horren tegen de muggen, probeerden we een beetje frisse wind te scheppen. De bezetters zelf overkwam niets, met hun laarzen met die harde hakken, hoorden we ze al in de verte aankomen. Moeder zei dan tegen ons "denk er om, niets zeggen of roepen hoor"!

Als kind zijnde had je dolgraag door die hor – ook al was het zomaar zachtjes – eens 'mof' gezegd! Je had het lef niet, jong en oud beseften te moeten buigen voor hun wil!

Met hoge snelheid waren ze in 1940 ons rustige dorp in komen stuiven. Ze

sprongen uit die met takkenbossen gecamoufleerde voertuigen en gingen met grote stappen de winkel van Ma en Piet Roozemond binnen. Vervolgens kwamen ze met dozen vol Kwatta-repen weer naar buiten om daar niet alleen hun zakken vol te steken ...maar niet te vergeten hun kaken ook! Ons als kinderen zagen ze niet eens staan! Wij zagen hun wel. Maar voornamelijk al die heerlijke repen! Dat volk kenden we niet, nooit gezien, die Kwatta repen wel, maar haast alleen van zien ... Ze noemden zich wel "das Herrenvolk" nou het waren me de Heren well!!

Toen opeens, althans zo leek het voor ons kinderen, waren daar die anderen. Weliswaar ook soldaten, maar zo anders. Deze mannen gaven ons chocolade in plaats van het te nemen. Het is waar, we konden van onze bevrijders meer verdragen ook. Al reden ze die winter met hun zware voertuigen alle stoepen en straten aan puin, al leken onverharde wegen wel geploegd met diepe sporen vol water en water ... Het gaf allemaal niets! De school hadden ze in gebruik genomen om er te koken en te eten, wij kinderen hingen dus de hele dag rond de militairen. We kregen behalve chocolade, ook kauwgom en "smoky" voor pappa.

De legerarts deed zwavelzalf op onze 'vitaminegebrek'-zweren, die hadden bijna alle kinderen al maandenlang op kin, polsen en onderbenen. Wat er ook opgesmeerd werd, tijdens de bezetting hielp er niets aan, er waren immers geen echte geneesmiddelen meer te verkrijgen. Met die goede zalf waren we er zo vanaf. De mannen deden niets dan goed, vooral voor de kinderen. Velen hadden zelf immers ook kinderen in hun verre vaderland!

De legerpredikant bezocht de manschappen ook, hij sliep bij Willem Mol. 'De weger' werd altijd gezegd: die mensen woonden onderaan de dijk. Zijn auto stond daar voor de deur en de chauffeur sliep bij ons. Er konden er altijd nog meer bij in dat oude huis boven op de dijk! Hij heette Lorne Ferguson en kwam uit Edmonton in Canada, hij was een boerenzoon, hoewel hij daar niet naar uitzag. Hij was lang en slank, met donker haar en een snorretje. Jammer dat wij toen geen Engels spraken, het ging meer met handen en voeten dan dat je sprak! Sommige mensen probeerden het met te gaan staan en heel hard te praten! Maar aan het gehoor lag het niet!

Die soldaat sliep bij ons op een zoldertje. Mijn broertje en ik toen weer tijdelijk in het alkoof achter het woonvertrek. Toen hij de eerste avond naar boven ging, keek hij bij het licht van zijn “knijpkat” in de ledikanten met de daarin slapende kinderen van oom Gerard en tante Mientje. (1)

Heel waakzaam nam hij elke avond zijn geweer en alles mee naar boven. Hij sliep niet vast en hoorde 's nachts elk gerucht. Moeder struikelde op een ochtend vroeg over de hoge drempel en viel op haar knieën in het onderhuis. Dat maakte natuurlijk lawaai in het verder nog stille huis. Toen hij later beneden kwam vroeg hij: “boem-boem”? Moeder lachte, wreef over haar knieën en wees naar het onderhuis. Hij begreep het, geen vijand die “geboemd” had! De volgende nacht draaide ik in het onwennige bed de verkeerde kant op en plofte ook op de vloer. Weer vroeg hij 's morgens bij het opstaan: “boem-boem”? Hij wees naar moeder en het onderhuis. Moeder schudde van het lachen en zei tegen ons: “el, el, noe dienkt tun ak iederen ochtend in 't onderuus ploffe”. Ze wees toen maar gauw naar mij en ik vervolgens naar 't alkoof en met een valbeweging begreep hij dat ik het was die onraad had veroorzaakt!

Naderhand kwamen er Engelse soldaten, tegen de avond stopten hun voertuigen in colonne op de Oostdijk. Wij keken even aan de voordeur; weer soldaten dat moesten we toch zien! Een van die mannen stapte uit en vroeg aan pa “coffee”? waarop moeder terug zei “laat ze maar komen, 't is zonde zo koud”. Dat was het zeker, even aan de deur en je was al “vernikkeld”. Er lag sneeuw en het vroom hard. De soldaat die het vroeg ging naar het voertuig terug, praatte tegen zijn makkers en bracht er een mee bij ons in huis. Hij was er erg aan toe, hij zag blauw van de kou en zijn vingers spierwit. Hij had er niets geen gevoel meer in; die waren dus tegen bevroren aan. Moeder wist hoe te handelen, ze deed koud water in de waskom en een scheut kokend uit de ketel erbij: daar moest hij met zijn handen in. Wat deed dat pijn toen het gevoel terug kwam, het zweet stond op zijn hoofd.

Hij heette Sam en de ander Joe. Die was tijdens de hulpverlening nog een makker gaan halen. De voertuigen werden beneden aan de Oostdijk geparkeerd, toen wist die maat natuurlijk niet meer waar de andere twee binnen waren. Bepakt en

bezakt en met hun geweren belandde het tweetal daarna in de inmiddels duistere gang. Aan het eind van die gang was het trapgat naar een van de onderhuizen.

Laat die laatst meegekomen soldaat daar nu toch pardoes inlopen! Die man, twee geweren en wat hij verder te dragen had Ineens de diepte in! Ook dat liep goed af, met zijn legerjas aan had hij zich geen pijn gedaan. Bij hem was het meer van schrik dat hij een beetje witjes binnen kwam. Toen ze naar de zolder gingen om te slapen moest al het spul dat bij binnenkomst in het trapgat terecht kwam ook weer mee naar boven. En 's morgens alles weer naar beneden; ze hadden het er maar druk mee!

Comfortabel was het echt niet zo'n dijkhuis.(2) Dat vonden ze blijkbaar zelf ook want de volgende avond kwam alleen Joe om te vertellen dat ze bij Padmos onderdak hadden gevonden. We konden weer op zolder in onze eigen bedden slapen en waren heel content “de eerste hulpverlening” hadden wij tenslotte uitgevoerd! En alles was goed afgelopen! Joe de vlotste van de drie was dat vast niet vergeten, 's avonds kwam hij nog wel eens op zijn gympie's “aangevlogen”. Ineens stond hij dan bij ons in het bovenhuis. Soms speelde hij wat met mijn broertje en na een uurtje verdween hij weer. Tot ook hij voorgoed verdween.

Zo ging dat, even kwamen die mensen in ons leven en met heel veel dank verdwenen ze ...voorgoed weer uit ons leven! Dank voor wat gedaan werd voor zovelen ... zoveel ... door zo weinigen! Mijn zoon was pas geleden met Fleur, mijn kleindochter van vijf jaar op bezoek. We praatten een beetje en spraken ook over die vreselijke oorlog in Joegoslavië. Opeen vroeg toen dat kleine meisje: “Oma, wat is oorlog”? Waarop ik antwoordde “mijn lief kind wat een groot geluk dat je dat niet weet”. Twee generaties is dat onheil tot op heden bespaard gebleven, oorlog is iets verschrikkelijks Waar ter wereld ook! Ik vertelde dat er toen ik nog een klein meisje was, ook in ons land oorlog was. Dat er geen goed brood te koop was en iets lekkers om er op te doen ook al niet. En dat hele kleine kinderen die tijdens de oorlog geboren waren dus nooit echt goed brood hadden gezien en zeker niet gegeten! En toen de oorlog gelukkig over was en de bakkers weer heerlijk brood konden bakken, toen dachten die kindertjes dat het lekkere brood “koek” was! Sommigen zeiden tegen hun moeder

“ik lust die koeken wel droog”. Die boterhammen vonden ze zo lekker dat ze er niet eens boter op hoefden! Toen we gingen eten smaakte ook haar boterhammetje met pindakaas goed. Pindakaas ... tot onze bevrijders het meebrachten kende groot noch klein dat.

Daarvoor ook bij deze nog onze hartelijke...Dank!

Van de redactie

1. Oom Gerard en tante Mientje waren Gerard Noorthoek en Mientje Noorthoek-Ligtendag. Zij en hun zonen waren de bewoners van de andere helft van het dubbele dijkhuis. Gerard Noorthoek was de oom van mevrouw Filius sr..

2. Op de Oostdijk waren zowel hoge als lage dijkhuizen gebouwd. De lage waren in de dijk gebouwd en hadden alleen ramen en deuren aan de achterkant, Het straatje aan de achterkant werd ‘aan den Dulf’ genoemd. De hoge dijkhuizen hadden een bovenverdieping met ramen en deur die op de Oostdijk uitkwamen. Mevrouw Vermeij-Filius woonde in het enige dubbele hoge dijkhuis. Dit huis had een gezamenlijke voordeur. In de gang waren de deuren naar de woningen. Links woonde de familie Filius en rechts de familie Noorthoek. Achter in de gang was de trap naar een gemeenschappelijke zolder.

In kader

Mevrouw Vermeij Filius is de dochter van Andries Adriaan Filius en Elisabeth van den Hout. Zij is geboren op 7 juli 1933 in Sint Philipsland en overleden op 12 november 2011. Zij is in 1952 gehuwd met Dirk Vermeij, geboren op 8 september 1923 en overleden op 9 mei 1993. Zij hebben drie kinderen gekregen: Johan geboren op 10 mei 1953, André geboren op 12 november 1957 en Liesbeth geboren op 20 januari 1962. Johan woont in Jakarta, Indonesië, André in Leidschendam en Liesbeth in Zoetermeer.

Het echtpaar heeft tot 1961 in Sint Philipsland gewoond. Dirk Vermeij werkte bij de Heidemaatschappij. Vanwege zijn werk verhuisde het gezin in 1961 naar Alphen aan de Rijn. In 1969 vertrokken zij naar Naaldwijk. In 1983 keerde het echtpaar terug naar Sint Philipsland. De oom van Dirk Vermeij was Leendert Vermeij die visser was. De neven Dirk en Isaac verkochten jaren lang vis in Sint Philipsland en omgeving.

De veren van Sint Philipsland (1)

Alleen de alleroudsten onder ons kunnen zich nog herinneren dat er ooit andere veren op Philipsland waren dan het veer Anna Jacobapolder-Zijpe, waar jongeren weer geen herinnering aan hebben. Deze serie artikelen is een 'bijproduct' van het onderzoek naar het functioneren van de P.T.T.-diensten op Sint Philipsland en Tholen, waar ik mee bezig ben. Dat onderzoek is vooral onderzoek in geschreven bronnen, zoals boeken en artikelen en in de verschillende archieven. In dit artikel komen de veren van en naar Sint Philipsland aan bod, in een volgend artikel komen de veren tussen Sint Philipsland en Vossemeer en de veren van Anna Jacobapolder aan de orde. De beurtvaart van Sint Philipsland is het onderwerp van het laatste artikel in deze serie.

door Jan Heijboer

Gedurende de langste tijd was Sint Philipsland een eiland, dat voor het vervoer van goederen, personen, geld en berichten afhankelijk was van scheepsverbindingen. Die scheepvaart werd verzorgd door veren en beurtschepen en incidenteel door andere vaartuigen.

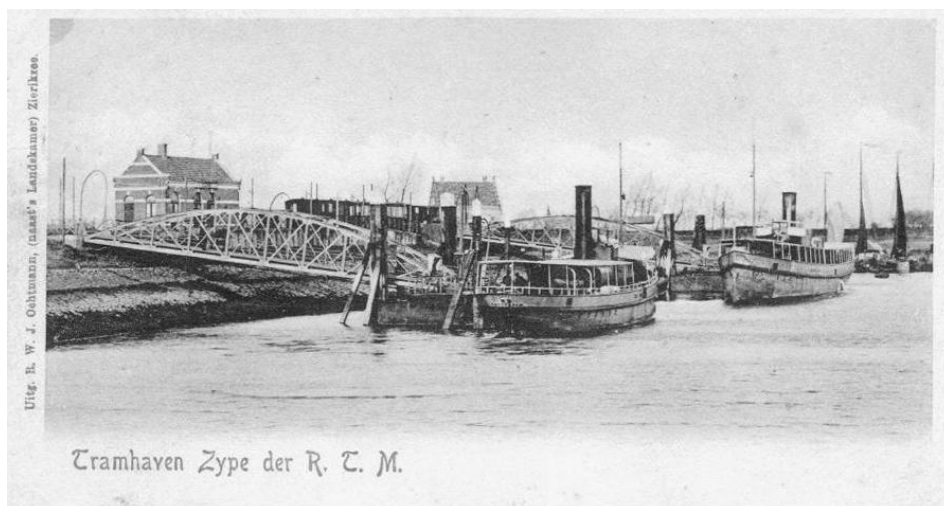
De veerdiensten en de beurtvaart werden streng gereguleerd door de ambachtsheer, die het recht bezat om veerlieden en beurtschippers aan te stellen en te ontslaan. Hij kon alleen veerlieden benoemen voor een veer van zijn gebied naar een ander gebied (éénzijdig veerrecht) dus niet in omgekeerde richting. De benoemde schipper betaalde per jaar een vast bedrag voor de dienst die hij uitvoerde.

Die pacht (soms huur of retributie genoemd) was afhankelijk van de omzet, hoe hoger de omzet hoe hoger de pacht. Deze hoogte was ook afhankelijk van de economische situatie. Sommige ambachtsheren subsidieerden onrendabele diensten als dat in hun belang was. In Zeeland was het gebruikelijk dat veerlieden voor een periode van zeven jaar een veer pachtten. De aanstelling als beurtschipper was voor het leven en kon overgaan op de weduwe, de zoon of schoonzoon.

Incidenteel werd een veer- of beurtdienst gepacht door een exploitant, die een schipper en knechten inhuurde om het feitelijke werk te verrichten.

De veerlieden en beurtschippers hadden een monopoliepositie. Om misbruik van dat monopolie te voorkomen, stelde de ambachtsheer een reglement op, waarin de vervoersvoorwaarden en tarieven zeer gedetailleerd werden vastgesteld.

In de negentiende eeuw ervoer men in Zeeland steeds meer in isolement te leven.

Prentbriefkaart van de tramhaven Zijpe van de Rotterdamsche Tramweg Maatschappij, met twee aangemeerde schepen van de R.T.M. De kaart is verstuurd op 16 juni 1903 van Bruinisse naar Bolnes. De beweegbare loopbruggen waren bedoeld om de getijdenverschillen op te vangen.

Dat gevoel werd versterkt door strenge winters als de scheepvaart door ijsvorming gestremd raakte en men inderdaad in isolement kwam te verkeren.

Het meest recente, gruwelijke voorbeeld is natuurlijk de Ramp van 1 februari 1953, toen het dagen duurde voordat men in de rest van Nederland door had wat de omvang was van deze watersnood. Een van de doelstellingen van het daarop volgende Deltaplan was dan ook het doorbreken van het isolement door de aanleg van dammen tussen de Zeeuwse en Zuid-Hollandse eilanden.

Of de bewoners van onze streek in de voorgaande eeuwen dat isolement ook zo ervaren hebben, valt te betwijfelen. Er was geregeld contact met de ambachtsheer over de benoeming van allerlei functionarissen. Het innen van de pacht in zijn heerlijkheid liet hij over aan zijn rentmeester, die het geld, mosselen, de opbrengst van de jacht en de andere opbrengsten van het ambacht moest verzenden naar de ambachtsheer, die meestal in Holland woonde.

Landbouwproducten van het ambacht werden in Dordrecht en in Rotterdam tegen daar gangbare marktprijzen verhandeld (graan, meekrap en later aardappels). Uit deze steden werden materialen aangevoerd die in die regio niet voorhanden waren, zoals ijzer in allerlei soorten en maten uit Dordrecht. Boeken, kranten, tabak, koffie, thee en suiker uit Rotterdam. Gist uit Delft. Jenever uit Schiedam. Bijbels en kerkboeken uit Haarlem. Kerkelijk was er contact met de classis en de synode. Honderden mensen vertrokken elk jaar uit onze regio om in de meekrap te werken, bij wijze van spreken in het gebied van Goeree tot Antwerpen, om na de campagne weer naar huis terug te keren. Bij polder- en dijkwerkzaamheden werden honderden arbeiders van elders ingehuurd, die gehuisvest en gevoed moesten worden.

In het grootste deel van het jaar was het reizen per schip heel wat geriefelijker dan het reizen per koets, per kar of te voet. Het is dan ook logisch dat alle plaatsen in onze regio beschikten over een haven,

daar hadden de stichters van die plaatsen in voorzien. De enige uitzondering op deze regel is Poortvliet, dat echter wel een havenmogelijkheid had in het nabijgelegen Strijhenham aan de Oosterschelde. Je zou kunnen stellen dat het water weliswaar scheidt maar ook verbindt.

Die scheepvaart was niet zonder gevaar. Het weer in de delta kan ook in de zomer snel omslaan, waardoor de niet-gemotoriseerde scheepvaart erg kwetsbaar is. Een complicerende factor was het water: de stromingen, de grote getijverschillen en ondieptes. Het Hellegat heette niet voor niets zo! Bij Oud-Vossemeer ontstonden bij vloed draaikolken, als het water van twee kanten de Eendracht instroomde en botste bij Botshoofd. In het Slaak was bij vloed de stroming zo sterk dat schepen op de Brabantse wal dreigden te komen.

Het veer van Sint-Annaland op Sint Philipsland en terug

De ambachtsheerlijkheid Sint-Annaland is in 1476 gesticht door Anna van Bourgondië, een natuurlijke dochter van Philips de Goede. Zij was ook verantwoordelijk voor de inpoldering van de Bruinseepolder (toen Oost-Duiveland genoemd) in 1468, in 1483 voor de inpoldering van Sint Adolfsland (Ooltgensplaat en Den Bommel) en de eerste inpoldering van Sint Philipsland in 1486.

Anna van Bourgondië (circa 1435 geboren; overleden in 1508) was in 1457 gehuwd met Adriaan van Borssele. Hij was in 1465 verantwoordelijk voor de inpoldering van Sommeldijk; een jaar later schonk hij Sommeldijk aan zijn vrouw. [Sommeldijk zou tot 1805 een Zeeuwse enclave in Holland blijven.] Dit echtpaar woonde op een landgoed in West Souburg. Na zijn overlijden in 1468 hertrouwde zij in 1470 met Adolf van Kleef, heer van Ravenstein.

Vanaf 1486 heeft een veer bestaan van Sint-Annaland naar Sint Philipsland en Zijpe. Aangezien deze plaatsen aanvankelijk dezelfde ambachtsvrouw deelden, is het waarschijnlijk dat deze veerdienst tweezijdig was.

Bij de Sint-Felixstormvloed van 1530 werd de polder van Sint Philipsland bijna

weggevaagd. De dijken werden echter hersteld, maar bij de stormvloed van 2 november 1532 gingen de polder en het dorpje 'Philipskerke' verloren. Vervolgens was de polder 'drijvende' maar bleef het overstromde gebied eigendom van de erfgenamen van Anna en andere gerechtigden.

Na de ondergang van Philipskerke bleef het veer van Sint-Annaland bestaan. Het veer voer op Zijpe op Duiveland, waar het drukke scheepsverkeer uit Holland via het Zijpe of het Slaak naar Zeeland, Brabant of Vlaanderen werd gecontroleerd. Vanaf 1680 tot 1780 stond in Zijpe het Admiraliteitshuis en een batterij geschut om eventueel weigerachtige schepen op andere gedachten te brengen. Deze controle werd uitgeoefend door een commies, die kon beschikken over vier roeiers en een sloep om hem naar de wachtende schepen te brengen. In maart 1780 zakte het Admiraliteitshuis bij een dijkval in het Zijpe, maar spoedig daarna verzezen nieuw gebouwen van de Admiraliteit van Zeeland.

Bij Zijpe was dus aansluiting op het scheepsverkeer naar het noorden en naar het zuiden. Zo kreeg in 1776 de veerman Jan Sandijk opdracht om een vracht over te brengen van Sint-Annaland naar Zijpe, om overgeladen te worden op een schip naar Rotterdam om vandaar via 't Haagse veer in Den Haag bij de ambachtsheer bezorgd te worden.

In 1644-1645 werd de Oudelandpolder van Sint Philipsland weer ingepolderd door de gerechtigden. Daarna werd het eiland weer aangedaan door het veer van Sint-Annaland 'naar de Luyster creek en den dam aan den dijk'. Eén van de eerste pachters was Willem Marinussen, die in 1647 maar liefst acht Vlaamse ponden (48 gulden) betaalde voor de pacht van een jaar. In 1650 wilde hij het veer niet meer pachten omdat de ambachtsheren van Sint Philipsland twee andere veren hadden ingesteld: de eerste van het westeinde van de Oudelandpolder naar Sint-Annaland en de tweede van het dorp Sint Philipsland naar Oud-Vossemeer.

Volgende veerlieden betaalden steeds minder pacht voor steeds wisselende pachtperiodes. Rond 1700 vroegen de ambachtsheren van Sint-Annaland helemaal geen pacht meer. Een halve eeuw later bedroeg de pacht meer dan drie

Vlaamse ponden (18 gulden) om later weer te dalen.

Een van de vele pachters was Machiel la Rooij, die het veer van 1711-1722 pachtte. Hij kwam uit een geslacht van (veer)schippers, dat bijna 250 jaar actief was in onze regio, met name op het veer Gorishoek-Iersekenham.

Eind 1758 klaagde de veerman Isaack de Jonge dat het veerloon, vastgesteld door de ambachtsheren, te laag was. Tussen Sint-Annaland en Sint Philipsland was een zandplaat ontstaan, waardoor hij een omweg moest maken met zijn roeiboot. De overtocht werd in die tijd tien tot twaalf keer per week afgelegd.

Van de Franse tijd tot 1832 was de veldwachter van Sint-Annaland ook veldwachter van Sint Philipsland, die met het veer heen en weer voer. Tot 1820 werd de post voor een belangrijk deel ook met dit veer vervoerd. De post werd via Scherpenisse of Sint-Maartensdijk geleid, waar aangesloten werd op de Landpostroute van Tholen naar Gorishoek en verder via Zuid-Beveland naar de Walcherse steden of de route van Tholen naar Zierikzee. Na 1820 werd de post via Oud-Vossemeer en Tholen afgehandeld.

Daarna reisde een brief uit Sint Annaland naar Sint Philipsland, verzonden met de post, via Sint-Maartensdijk, Scherpenisse, Poortvliet, Tholen en Oud-Vossemeer. Spoedeisende brieven voor Sint Philipsland en in omgekeerde richting zullen aan de veerman meegegeven zijn. Dat was sneller en een stuk goedkoper!

In de negentiende eeuw is meer dan eens geopperd om Sint-Annaland en Sint Philipsland tot een gemeente te verenigen. Op Sint Philipsland woonde in de eerste helft van de negentiende eeuw 400 tot 600 inwoners, terwijl Sint-Annaland drie keer zoveel inwoners telde. Bovendien kampte de gemeente Sint Philipsland permanent met geldgebrek. De gemeentelijke voorzieningen moesten betaald worden door een relatief kleine en arme bevolking. In de tweede helft van de negentiende eeuw was veel landbouwgrond in handen van eigenaren die niet op het eiland woonden. Nieuwe polders werden tijdelijk vrijgesteld van diverse lasten. De gemeente zat voortdurend krap bij kas. De overdracht in 1858 van Anna Jacobapolder van de

gemeente Bruinisse aan de gemeente Sint Philipsland maakte een einde aan de plannen voor samenvoeging, maar maakte geen einde aan het chronische geldgebrek van de gemeente.

In de negentiende eeuw werd het veer onderhouden met een hoogaars en een of twee roeiboten, mogelijk was dat eerder ook het geval. De vaartijd naar Sint Philipsland was in 1845 één uur en naar Zijpe twee uur. Rond 1900 was de vaartijd gehalveerd. Na 1919 werd de dienst ook onderhouden met motorschepen.

Regelmatig werd het veer in de winter gestremd door ijsgang zoals in januari 1789. In februari 1838 vroom het zo hard, dat het mogelijk was dat grote groepen te voet konden oversteken van Sint-Annaland naar Sint Philipsland en vandaar naar Zijpe. In 1890 en 1954 vroom het zo hard dat je over de Mosselkreek kon oversteken naar Sint Philipsland.

Vanaf 1823 oefende het provinciebestuur toezicht uit op de benoeming van veerlieden en hun knechten, het reglement

en de kwaliteit van de veerscheperen, die jaarlijks door een beëdigde scheepsbouwmeester moesten worden gekeurd. Weigering van keuring of afkeuring leidde tot het opschorten van de veerdienst.

In de negentiende eeuw runden de veerlieden van Sint-Annaland meestal een herberg, die als wachtlokaal diende. De dienst op Sint Philipsland leverde weinig op en de veerman verdiende verder bij met de vaart op Zijpe, Oude Tonge en andere plaatsen. Dat leidde in 1871 tot klachten over de soms lange wachttijden voor het overzetten naar Sint Philipsland.

In Zijpe waren er aansluitende verbindingen met stoomschepen naar het zuiden: met Zierikzee, Stavenisse en Middelburg en Hansweert en in noordelijke richting: met Ooltgensplaat en Rotterdam, althans zo was de situatie vlak voor de Eerste Wereldoorlog.

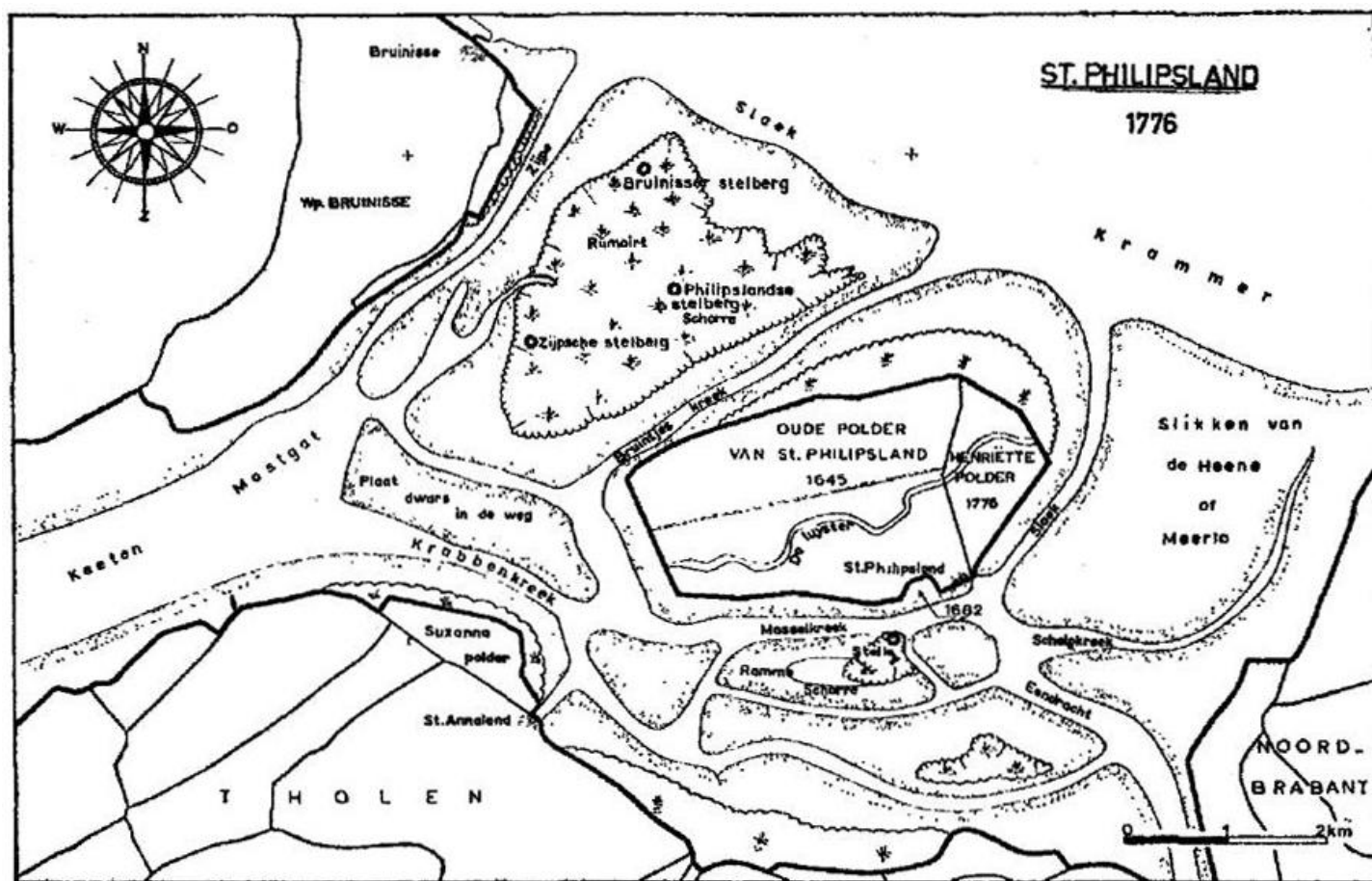
In 1917 verdronk Arij ('Ooitje') van Schouwen bij zijn werkzaamheden, hij was de laatste veerman uit het geslacht Van Schouwen, dat meer dan een eeuw

het veer had onderhouden. De rentmeester van de ambachtsheerlijkheid zocht vervolgens een nieuwe pachter van 'Het Overzetveer van Sint-Annaland naar den Sint-Philipschen- en den Oost-Duivelschen Dijk'.

Na 1921 kreeg Pieter van den Boogaart (bijgenaamd 'Piet de Veerman') subsidie van de gemeente Sint-Annaland voor zijn dienst op Zijpe, als deze zou aansluiten op de R.T.M.-dienst Stavenisse-Zijpe-Numansdorp-Rotterdam. Als voorwaarde werd gesteld dat hij een paar roeiriemen moest aanschaffen om bij eventuele motorpech toch vooruit te komen!

Nadien is het niet duidelijk of er nog wel overgezet werd naar Sint Philipsland, wel werd overgezet naar Anna Jacobapolder en Zijpe. In de zomer van 1935 vervoerde Piet de Veerman tewerkgestelde werklozen van het eiland Tholen naar de Zuidschor bij Anna Jacobapolder, die ingepolderd werd (Abraham Wissepolder).

Vanaf de zomer van 1938 voer het motorvaartuig 'Adriana' van 88 ton van

Kaart van Sint Philipsland in 1776, ontleend aan 'Tussen afsluitdammen en deltadijken' door M.H. Wilderom. Met dank aan de rechthebbende.

Leendert Dorst Czn. op het veer Sint-Annaland-Sint Philipsland. Hij mocht hoogstens 100 personen per keer vervoeren. In 1939 wordt het schip nog vermeld op deze route.

Na de Duitse inval op 10 mei 1940 moest Piet de Veerman op militair bevel de haven van Sint-Annaland verlaten en kon vervolgens 41 dagen niet varen. Na 1 september 1940 kon men alleen via Anna Jacobapolder en Zijpe naar Schouwen-Duiveland reizen en dan alleen met machtiging van de bezetter. Voor niet-ingezetenen was heel Zeeland verboden gebied. In 1941 heeft Piet nog Duitse troepen overgezet naar Schouwen-Duiveland. In 1942 staakte het veer en zegde Piet de pacht (van f 25,- per jaar) op. Er was weinig werk te doen en er was een gebrek aan brandstof. Na de oorlog heeft hij het veer niet meer hervat. Dat betekende het einde van een veerdienst die vanaf de stichting van Sint-Annaland vier en een halve eeuw had bestaan.

Het veer van Sint Philipsland op Sint-Annaland (en Zijpe)

De ambachtsheren van Sint Philipsland stelden in 1648 een eigen veer in op Sint-Annaland, dat ook op Zijpe voer. De heren wensten blijkbaar niet afhankelijk te zijn van de veerman van Sint-Annaland, waarover zij geen enkele zeggenschap hadden.

Op het west einde van de polder werd in 1648 een veerhuis gebouwd. Bij de invoering van het kadaster kreeg het nummer B13. Het veerhuis stond iets ten noorden van de Luysterkreek en waarschijnlijk meerde de veerboot af in de oude afgedamde stroomgeul van die kreek.

Antonij Pieters Verhulst was de zoon van Pieter Theunisse (Veerman), die van 1637 tot zijn overlijden (voor of in 1655) het Nieuwe Veer tussen Oud- en Nieuw-Vossemeer pachtte. Na 1655 was Verhulst veerman op dit Vossemeerse veer, dat door zijn moeder werd gepacht.

Van 1815 tot 1841 was Jacob Kaan veerman, mogelijk was hij dat al voor 1815. Hij betaalde per jaar vier gulden aan de ambachtsheer. Het veer werd onderhouden met een roeiboot. Zijn veerhuis raakte bij de storm van 29

Lijst van pachters en veerlieden; veer Sint-Annaland - Sint Philipsland en terug		
Jaar	Pachter	Veerman
1541	Jacob Lenertsz., baljuw van Sint-Annaland	onbekend
1647-1650	Willem Marinussen	ook veerman?
1651-1655	Maerten Lievense	ook veerman?
1655-1658	Abraham Dingenis	ook veerman?
1658	Dingenus Cornelis, voor zijn broer Abraham Dingenis	Abraham Dingenis
1659-1667	Abraham Dingenis	ook veerman?
1667-1688	Jan Pieters van Dommele, ook wel bekend als Jan Slempe	ook veerman
1688-1691	geen pacht betaald	Jan Pieters van Dommele
1691-1698	Huijbregt Dingenisse	ook veerman
1698-1704	geen pacht betaald	Huijbregt Dingsenz
1711-1722	Machiel Larooij	ook veerman
1722-1725	Weduwe Machiel Larooij	onbekend
1725-1733	Gerrit Bastiaanse	ook veerman
1733-1741	Willem van der Cuyll/Kuijll	ook veerman
1741	Engel van der Kuel, in 1741 was hij voortvluchtig	ook veerman
1741-1745	weer Willem van der Kuijl	ook veerman
1745-1746	Leendert Rose	ook veerman?
1746-1751	Joannes Plating	ook veerman
1751-1764	Isaack de Jonge	ook veerman
1764-1769?	Willem Floor	Jan Sandijk / van Dijk
1769-1810	Jan Sandijk	ook veerman
1810-1813/1814	veer onteigend door de Fransen?	Jan Siebes (1812)
1814-1839/1846	Jacob van Schouwen	ook veerman
1846-1847	Adriaan van Schouwen	ook veerman
1847-1856	Weduwe Adriaan van Schouwen (Leuntje van den Bos)	Johannis van Schouwen
1856-1905	Arij van Schouwen Senior	ook veerman
1905-1917	Arij van Schouwen Junior	ook veerman
1918-1942	Pieter van den Boogaart 'Piet de Veerman'	ook veerman

november 1836 zwaar beschadigd. Voor augustus 1841 was Kaan gestopt met zijn veerdienst.

In 1841 werd Jacob Kaan opgevolgd door Cornelis Faasse, die al het veer van Sint Philipsland op Oud- en Nieuw-Vossemeer bediende. In 1832 stond Faasse al te boek als schipper. Na zijn overlijden in 1852 werd Cornelis Faasse opgevolgd door zijn zoon Adriaan. Ook hij betaalde vier gulden aan de ambachtsgerechtigden. In 1863 hield hij het veer voor gezien. Het veer is nog drie jaar voortgezet.

Uiteindelijk werd het veer in april 1876 officieel opgeheven.

Later in datzelfde jaar gaf de ambachtsvrouw Jonkvrouw C.E.C. Schorer, gehuwd met D. Weerts, tot nader orde toestemming '... aan alle schippers om in de veren van de Ambachtsheerlijkheid te varen ...'. Kortom deed zij afstand van het veerrecht.

De Gemeenteverslagen van Sint Philipsland melden dat van 1886 tot 1904

Lijst van pachters en veerlieden; veer Sint-Annaland - Sint Philipsland en Zijpe

Jaar	Pachter	Veerman
1841-1852	Cornelis Faasse CCzn. (1785-1852)	onbekend
1852-1863	Adriaan Faasse Czn. (1827-1913)	ook veerman
1863-1866	Adriaan Faasse Czn	onbekend
1876	veer opgeheven	
1886-1904	geen pacht verschuldigd	Marinus (Pieter) Faasse (1892) zoon van Adriaan Faasse

De 'Kadastrale Atlas van Zeeland 1832. Sint Philipsland waarin opgenomen het historisch kadaster 1645-1832' geeft de namen van de eigenaren van het veerhuis op het west einde van Sint Philipsland, maar dat zijn niet noodzakelijkerwijs de namen van de pachters van het veer of die van de veerlieden.

Lijst van eigenaren van het veerhuis te Sint Philipsland

Jaar	Eigenaar van het veerhuis	Pachter
1648	Jan Barents van Weele	ja
1648-1655?	Antonij Pieters Verhulst	ja
1655?-1658/9	Pieter Gilliszn. de Backer	niet bekend
1659-v1683	Cornelis Pyetersen d'Backer	niet bekend
v1683-v1708	Weduwe Cornelis Pietersz. de Backer (Lijsbedt Neerincx)	niet bekend. In 1700 werd het veer gepacht door Geert de Coninck, die mogelijk ook veerman was. Tot 1815 is er geen sprake van andere pachters.
1708-1754	Finsent Cornelis (de Backer)	niet bekend
1754-1802	Willem Kaen (1728-na 1798)	niet bekend
1802-1841	Jacob Kaan (1764-1844), zoon van Willem Kaan	vanaf 1815 pachter / vanaf een eerdere datum veerman

een veerdienst was van Sint Philipsland op Sint-Annaland. Deze werd onderhouden met een roeiboot. In 1892 roeide Marinus Faasse in anderhalf uur naar Sint-Annaland.

Op 27 september 1945 maakte Marinus Boomsluit, de veerman van Stavenisse op Viane, bezwaar tegen de mogelijke hervatting van het veer Sint-Annaland-Zijpe. Op dat moment was er ook een veerverbinding tussen Sint Philipsland en Sint-Annaland. Eerder onderhield hij de verbinding Stavenisse-Zijpe. Hij was agent van de verkeersboten tussen Middelburg of Zierikzee en Rotterdam en de tussenliggende plaatsen. Op verzoek van de directie der Stoombooten M.M.V. (Middelburgsche Maatschappij voor Stoomvaart) en de R.T.M. was hij weer begonnen met de verbinding Stavenisse-Zijpe. De zaak werd verwezen naar Provinciale Staten.

In de jaren 1945 en 1946 onderhield Joh. Lindhout uit Sint Philipsland met zijn ijzeren motorboot 'Zeeuwmeeuw' namelijk een veerdienst tussen Sint Philipsland via Sint-Annaland naar de Van Haaftenpolder en v.v. en een veerdienst van Sint Philipsland via Sint-Annaland naar Zijpe en terug. Gezien de kwaliteit van zijn schip gelaste Gedeputeerde Staten hem op 22 november 1946 deze diensten te staken. En zo kreeg Boomsluit zijn zin.

In 1947 heeft een Lindhout geprobeerd een nieuwe veerdienst te starten, maar het is onbekend of dat ook gelukt is.

Uitslag van de prijsvraag Boerderij 'La Solitude'

Zoals u weet, zijn we in de vorige 'Cronieke' gestart met een nieuwe rubriek waarin uw kennis van de geschiedenis van Flupland wordt getest. Aan de hand van een omschrijving werd u gevraagd of u wist waar de naam 'La Solitude' vandaan kwam. Al vrij snel na het verschijnen van de 'Cronieke' kwamen de eerste reacties via de mail binnen.

door Fons Vlegghels

Zo schreef Wim Blaak, eerste voorzitter van de heemkundekring het volgende: "Als niet Fluplander had ik die journalist wel de weg kunnen wijzen, het is de naam van de boerderij van de fam. van Nieuwenhuijzen, de zoon woont nu op de boerderij. Zijn ouders wonen in de villa

"Even Buiten" bij de kruising Rijksweg-Oostdijk, daar moet je dus rechts afslaan, die dijk volgen etc. Hoe die wegen verder heten weet ik niet meer, maar dan kom je wel bij de boerderij. In de grijze oudheid was mijn moeder, Pie Meijer, vriendin met de moeder van Van Nieuwenhuijzen, Pie Geelhoed, als ik het wel heb. Hoe en waar de naam vandaan komt weet ik niet

meer, maar Jan Kempeneers zal e.e.a. wel weten denk ik."

In een latere mail schreef Wim dat hij zich had vergist in de naam van de villa want in plaats van 'Even Buiten' had hij bedoeld 'Buitenlust'.

Peter Quist van de Voorstraat liet ons weten dat je niet per sé oud hoeft te zijn om iets te weten. Via de digitale weg kom

je tegenwoordig ver, aldus Peter. Hij was gaan googlen en kwam er zo achter dat de boerderij in de Kramerspolder ligt. 'Solitude' betekent volgens Peter 'eenzaamheid' en misschien wel omdat het de eerste boerderij in deze polder was!

Ook Lauw en Bets Moerland zijn van mening dat La Solitude 'de eenzaamheid' betekent. In hun mail schreven zij verder: *"La Solitude is de boerderij aan de Hogeweg 2 waar Wim van Nieuwenhuijzen met zijn gezin woont en werkt. Hiervoor woonden Bram en Ineke van Nieuwenhuijzen-Vogelaar op de boerderij. Zoals jullie intussen wel begrijpen is de boerderij al jaren in de familie. Vóór Bram woonden zijn ouders (Willem en Pie van Nieuwenhuijzen-Geelhoed) er. Daarvoor de ouders van Pie, n.l. Hein en Mijntje (of schrijf je Meintje) Geelhoed. Lauw werkte vanaf 1955 tot 1997 op dostie (de hofstee), zoals dit werd genoemd. Vader Toon Moerland werkte ook voor de familie van Nieuwenhuijzen.*

Je begrijpt dat dus niet alleen de boeren van geslacht tot geslacht op de boerderij waren, maar dat dit ook voor de medewerkers zo was. Dit heeft tot een bijzondere band tussen de beide families geleid".

Alle inzenders hadden het bij het rechte eind. Hun namen werden in een hoge hoed gestopt en de 90-jarige heer A. Rijstenbil uit Roosendaal kwam als winnaar tevoorschijn. Hij had zijn antwoord telefonisch aan onze secretaris, Lena Polderman, doorgegeven. Behalve het juiste antwoord wist de heer Rijstenbil, voormalig Fliplander, haar nog veel meer informatie over het dorp te vertellen. Naast landbouwer was hij ooit wethouder geweest toen Sint Philipsland nog een zelfstandige gemeente was. Daarna is hij burgemeester van Nieuw-Vossemeer geworden. Na zijn pensionering is hij in een bejaardenflat ('De Warande') in Bergen op Zoom gaan wonen. Later is hij verhuisd naar een appartement in Roosendaal.

Toen ik hem telefonisch op de hoogte stelde van de prijs die hij had gewonnen ontstond er opnieuw een geanimeerd gesprek waarin hij onder andere vertelde dat zijn ouders in 'Even Buiten' aan de Oostdijk hadden gewoond en ... laat dat nou toevallig het pand zijn waarin ik nu zelf woon. We hadden elkaar dus wel wat te vertellen! Aan het eind van het gesprek

zei hij dat hij met genoeg uitkeek naar de gewonnen prijs, het boekje 'De slag op het Slaak' geschreven door Will Luijks. Tot mijn grote verrassing kwam er begin december nog een digitale reactie op de prijsvraag binnen, die ik u niet wil onthouden.

"Beste heer Vleghels,

Via Aad de Klerk (van het Zeeuws Archief) ontving ik een scan van de Fliplandse Kroniek: een journalist was op zoek naar 'La Solitude'.....

Welke 'La Solitude'? Dat moet wel een 'Solitude' op Flipland zijn geweest. Maarreh..... Ook bij Nisse op Zuid Beveland was of is er een 'Solitude'. En in Suriname was er in de 19e eeuw een plantage 'La Solitude'. En als laatste: tot 1971 was er ook bij Middelburg een buitenplaats 'La Solitude'. Helaas gesloopt, er moesten nieuwbouwwoningen komen. Zo gaat dat, zeker ook in de monumentenstad Middelburg, een wassen neus, meer niet.

Het Middelburgse 'La Solitude' dateerde zeker uit de Middeleeuwen. Maar toen had het voor zover bekend nog geen naam. Het oudste document is uit 1566: dan heet het 'Steenpitten': gemetselde waterput of waterputten. Iets Later is het 'Steenpitten Bogaert'. Weer later 'Puttenbogaert' en nog weer later 'Put en Boomgaard'. Die naam bestaat tot in de Franse tijd. Dan wordt Walcheren ingedeeld in 'communes' en een van die communes is de gemeente Buttinge en

Zandvoort. De eigenaar is dan ene Jacob Noels, hij is burgemeester van die piepkleine gemeente, maar de beste man wordt door veel verdriet getroffen, want in die tijd verliest hij twee keer zijn vrouw. In ieder geval staat vast dat dan de naam gewijzigd wordt in 'La Solitude': de eenzaamheid.....

Je moet je het Middelburgse 'Solitude' als volgt voorstellen : het begint met een kleine boerderij, verpacht. In de 17e eeuw laat de eigenaar tegen de boerenwoning aan een mooi buitenhuisje neerzetten, waar hij in zijn vrije tijd vertoeft. Een hele tijd later laat een andere eigenaar, ene Johan Willem Parker dat buitenhuisje sterk vergroten zodat het op een groot landhuis gaat lijken, maar het oude boerenwoninkje blijft staan. Daar woont lange tijd de pachter /tuinman van het omringende land.

Dat boerenwoninkje wordt rond 1870 gesloopt, want dan verhuist de laatste eigenares, van gegoede komaf, naar den Haag. Een herenboer, ene Pieter Pouwer gaat dan 'Solitude' pachten. Op de plaats van de oude boerenwoning verrijst een grote schuur en de herenboer gaat wonen in de naastgelegen buitenplaats.

Zo heeft het bestaan tot 1971. Tot 1916 was die hele omgeving nog herkenbaar als een buitenplaats. Maar omdat toen de laatste adellijke eigenares overleed is het in stukken verkocht en vanaf die tijd allemaal boerenland geworden. 'Solitude' werd een volwaardige boerderij maar wel met een erg merkwaardig woonhuis !

Openbare Verkoop
VAN EEN
BOEREN-INSPAN,
op de Hofstede SOLITUDE, gelegen op den Seisweg, gemeente **Middelburg**, bewoond door de Weduwe A. LAMPERS, op **Woensdag den 3^{en} November 1871**, des voormiddags te **10 uren**, ten overstaan van den Notaris Mr. J. VAN DE GRAFT. Nader en breeder te adverteeren.

al een keer tuinman geweest op 'La Solitude'. Via zijn dochter, Marianne Vader, uit Almere kreeg ik veel familiegegevens dat resulteerde in een bijna afgeronde publicatie over het Walcherse 'La Solitude', door ondergetekende.

Ik stuur u hierbij ook nog wat foto's. Ik begrijp dat dit korte stukje de vraag niet kan beantwoorden over het Fliplandse 'Solitude'. Ik ben wel benieuwd wat jullie daarover boven water krijgen. Of er een verband is, dat zou ik niet weten. Misschien wel, misschien niet. Dan zou je alle namen van eigenaren moeten vergelijken. Er zijn meer boerderijen met die naam, dus het kan ook toeval zijn.

*Met vriendelijke groet,
Riaan Rijken, Middelburg."*

Genoeg over 'La Solitude' op dit moment. Voor de nieuwe prijsvraag in deze Cronieke gebruiken we een oude foto die u elders in dit nummer aantreft.

Eigenaren: dat waren niet de eerste de besten: we komen namen tegen zoals Boreel, Meunincx, en de reeds genoemde Johan Willem Parker was de achterkleinzoon van Michiel de Ruyter. Later werd het eigendom van diverse aan elkaar verwante families (Negre, Andriessen, Janse van Zoutelande), die veel geld hadden verdiend met de slavenhandel via de Middelburgse Commercie Compagnie.

De laatste bewoner/ eigenaar was een boer, ene Simon Vader. Hij heeft 'Solitude' onder dwang van onteigening moeten verkopen aan de gemeente Middelburg. Zijn betovergrootvader, Pieter Vader, was direct na de Franse tijd

De Notaris A. M. TAK zal op
Vrijdag den 30 October 1891,
des voormiddags te **10 uren**, op de Hofstede »LA SOLITUDE», bewoond door P. POW-
WER, aan den Seisweg, in de gemeente
MIDDELBURG, in het openbaar
VERKOOPEN:
1 vos Merriepaard, 8 Melkkoeien, 1 Va-
rekoe, 1 Vaars, 1 Stier, 2 Schapen,
Marktwagen op Veeren, Drielingmen-
wagen, Melkkar op Veeren, Ploeg, 4
Eggen, Turk, Handblok, Sleepdenr,
Veldgang, Arreslede, Kortmolen, Krui-
wagens, 2 steenen Varkensbakken, 2
Boomgaardladders, Tobben, Stamp- en
Voederbakken, Horden, droge Wilgen
Mutsaards, eene partij Mangels en
Kanthooi, den Mestput, den Kafput,
Paardenwant.
Voorts eene partij BOUW-, MELKERS-
en ZOLDERGEREEDSCHAPPEN en
MEUBELEN, waaronder: Karn, Room-
tonnen, Emmers, Graanmaten, Graan-
en Aardappelzakken, Tafels, Stoelen,
2 Kabinetten, 2 Bedden, Dekens,
Kachel, Spiegel, Schilderijen, Koper-,
Glas- en Aardewerk.

IJsvereniging de Tramput

De Tramput was oorspronkelijk een kleiput die gegraven was ten behoeve van de aanleg van de tramlijn Steenberg-Anna Jacobapolder. Om het niveauverschil tussen de Slaakdam en de Rumoirtpolder te overbruggen werd vanaf het stationsgebouw een dijklichaam aangelegd. De klei kwam uit een put naast de tramlijn. Zo ontstond in 1900 de Tramput. Op de Tramput werd in de winter geschaatst.

door Kees Koopman

Nadat de N.V. Rotterdamse Tramweg Maatschappij (RTM) in 1953 stopte met de tramverbinding over het eiland Sint Philipsland raakte het terrein 'Den Alt' (= de halte) in onbruik.

Op 8 augustus 1958 besloot het gemeentebestuur van Sint Philipsland tot de aankoop van de Tramput met de bijbehorende oprit. Het betrof zestig are voor een bedrag van 1.050 gulden ('Eendrachtbode' van 08.08.1958).

De Tramput is verschillende malen besproken in de gemeenteraad: in 1961 zijn er vragen gesteld over het onderhoud van de gedempte Tramput zoals het maaien van het gras.

Op 30 augustus 1962 werd de Tramput aangewezen als speelweide. Tijdens de raadsvergadering van de gemeente Sint Philipsland over de begroting voor 1962 werd er door de heer Verwijs een opmerking gemaakt over het niet-waterpas opgeleverde rechte stuk van de Tramput waardoor deze niet geschikt was voor wintersport. Dit onderwerp is verscheidene keren door de heer Verwijs aangekaart ('Zeeuws Dagblad').

De eerste keer dat in de lokale media de Tramput als schaatslocatie genoemd werd, is in het begin van 1963 in de Eendrachtbode. In 1964 werd tijdens een raadsvergadering over de algemene beschouwing van de begroting aandacht gevraagd door de heer Rijstenbil voor een

behoorlijke schaatsgelegenheid daar hij in de begroting geen notitie kon vinden "met betrekking tot aandacht voor de jeugd".

De oprichting

Op 8 januari 1965 komt In café 'het Hoekske' een klein comité bijeen om te komen tot de oprichting van een ijsvereniging. Aanleiding is de door het gemeentebestuur geschapen mogelijkheid om de gedempte tramput als ijsbaan te gebruiken. Om deze ijsvereniging op te richten werd een voorlopig bestuur gevormd bestaande uit de heren C. Kosten (voorzitter), M.L. Everaers (secretaris), C. Reijngoudt Czn. (penningmeester) en de leden P. de Raat, Fr. Hooglander, P. Walpot en Jan Verwijs Dzn. Als naam werd gekozen voor De Tramput.

Ieder die lid wilde worden kon zich vanaf zaterdag 16 januari 1965 opgeven bij een van de voorlopige bestuursleden. De jaarabonnementen waren als volgt:

- gezinskaarten tot de leeftijd van 14 jaar f 2,50 per jaar;
- vanaf 14 jaar en ouder per persoon f 1,50;
- donateurs en begunstigers minimaal f 1,50.

De niet-leden zouden per persoon f 0,50 per middag of per avond gaan betalen zodat het lidmaatschap vrijwel direct grote voordelen bood (Eendrachtbode: januari 1965).

In oktober lezen we in een krantenartikel dat het voorlopige bestuur een vergadering voor 4 november 1965 uitschrijft in hotel 'de Druiventros', dit na een 'schaatsloze' winter. Het ledental was al 150 wat aantoonde dat de inwoners van Sint Philipsland en Anna Jacoba Polder blij zijn met de ijsvereniging. Tijdens deze vergadering werd een definitief bestuur gekozen, namelijk C. Kosten (voorzitter), M.L. Everaers (secretaris), C. Reijngoudt Czn. (penningmeester) en P. de Raat en M. Klein als gewone bestuursleden. Tevens werden een zestal commissarissen benoemd die tot taak hadden om samen met het bestuur evenementen te organiseren. De voorzitter las nog een huishoudelijk reglement voor dat tijdens het innen van de contributie over 1965-1966 aan de leden uitgereikt zou worden.

In november 1967 blijkt tijdens een matig bezochte jaarvergadering in hotel 'de Druiventros' het ledenaantal te zijn gegroeid tot 166 leden en 115 gezinsleden. De vergadering moet door de ziekte en het bedanken van secretaris M. Everaers het doen zonder jaarverslag. Tot slot werd de film 'Wereldkampioenschappen op de schaats' vertoond.

De volgende jaarvergadering (in november 1968) in hotel 'de Druiventros' werd ook niet druk bezocht. De voorzitter vertelde dat de kosten om de baan een dag open te stellen net zoveel bedragen als de openstelling voor enige weken. De voorzitter wees op de goede samenwerking met de gemeente maar ook op het onvruchtbare contact met de heer C. Verkerk (waarschijnlijk is geprobeerd de schaatser Kees Verkerk naar de

'Een verhaaltje van een vroegere schaatser' - Krijn van den Berg

"Mijn eerste bewuste kennismaking met het schaatsen was op 7-jarige leeftijd in 1936 toen er op de Luijster, Bruintjeskreek en de Tramput werd geschaatst". De Luijster, die in de buurt van de 'Hollandsch Hoeve' ligt, werd alleen bezocht wanneer er voldoende ijs lag. De meeste mensen hadden een voorkeur voor de Tramput omdat die dichterbij was en omdat er al in een vroeg stadium een enkel lampje werd opgehangen voor 's avonds. Bruintjeskreek was weer verder van het dorp en vergde daarom een stevige wandeling door de kou.

Het kraampje op de Bruintjeskreek werd verzorgd door Stephan van der Velde en op de Tramput door Jannie Nelisse. Vanaf 1946 konden bij Piet Neele schaatsen gekocht worden die dan aan elkaar uitgeleend en/of aan elkaar doorgegeven werden. Schaatsen slijpen werd gedaan bij F.L. Felijs in de oude wagenmakerij.

Tramput te krijgen). Het bemannen van het bestuur lukte niet erg. A.A. Rijstenbil werd herkozen en als nieuwe bestuurslid trad A. Steyn aan. Er zijn nu 113 gezinsleden en 166 individuele leden. De inkomsten bedroegen f 821,50, de uitgaven f 415,78 en het 'financiële bezit' f 592,59. Na de pauze werd een kleurenfilm over Zeeland vertoond.

De bestuursleden waren belast met het innen van de contributie en alle bijkomende werkzaamheden zoals het onder water zetten van de baan, het vegen van de baan en het ophangen en afhalen van de verlichting. De familie Reijngoudt vervulde een spilfunctie, hun bedrijf bezat namelijk een opslagplaats in de Deensestraat waar de schoppen en schuiven konden worden opgeslagen. Dit was op loopafstand van de ijsbaan.

De jaren 1970-1980

In de Eendrachtbode van 30 december 1970 lezen we dat er een volgende vorstperiode aanstaande is met de oproep om op tijd lid te worden en de contributie te voldoen bij L. den Braber, Voorstraat 17. We moeten er dan ook vanuit gaan dat L. den Braber is toegetreten tot het bestuur. De IJvereniging De Tramput schonk in oktober 1970 honderd gulden voor de actie 'Schip Ahoy' voor een tweede Rode Kruisschip.

In januari 1971 werden er wedstrijden gehouden voor de jeugd. Op 30 april werd een verloting gehouden om de kas te spekken. Als prijzen waren er schaatsen met schoenen, trainingspakken, skitruien, dassen, sokken en mutsen.

Ook droeg De Tramput bij aan het Koninginnefeest in april. In november werd bekend gemaakt dat het bestuur start

met het innen van de contributie en wordt L. den Braber genoemd als bode van De Tramput. De contributie bedroeg nu f 2,50 per individueel lid en f 3,50 voor gezinsleden.

We maken een sprongetje naar het jaar 1975 waarin op 24 december vergaderd werd in 'De Wimpel'. De heer A.A. Rijstenbil is ondertussen voorzitter geworden en M. v.d. Klein secretaris. Tijdens deze vergadering treedt ook de heer J. Reijngoudt aan als bestuurslid. Financieel gaat het goed en er werd besloten om bij een schaatsloze winter met de leden gratis een kunstijsbaan in Rotterdam of Tilburg te bezoeken. De ijsvereniging wil bij vorst ook het drooggelegde stuk bij de Krabbenkreekdam benutten.

In december 1975 verzochten de schoolhoofden de gemeente om een speelterreintje onder water te zetten. Waarover dit ging is niet duidelijk.

Na zes jaar kan er op het einde van januari 1976 dan eindelijk weer een keer geschaatst worden. Het was een gezellige drukte op de Tramput, het ijs was niet goed en het bestuur probeerde er 's avonds nog water op te pompen. Ook op de Bruintjeskreek werd naar hartenlust geschaatst. Mevrouw Den Braber had de pech een arm te breken bij een ongelukkige val op het ijs.

In 1977 treedt Reijngoudt op 32-jarige leeftijd toe tot het bestuur van de ijsvereniging om daarna in december 1979 voorzitter te worden. Jaap van Oudenaarde trad in 1983 toe tot het bestuur en stopte in 2009 na 26 jaar als bestuurslid, waarvan vele jaren als secretaris.

‘Een verhaaltje van voorheen’ - Sent Wagemaker

Vroeger stond er bij ‘de Tramput’ een wagentje waar warme chocomel werd verkocht door mevrouw Lena Steijn-Kosten, die voor die gelegenheid een witte schort droeg. ‘s Avond werd er tot 20.00 uur geschaatst waarna de baan helemaal werd schoongeveegd. Vervolgens droegen De heer. J. Verwijs en mevrouw. K. Verwijs-Kosten emmers warm water en dweilen naar het ijs. Met warm water werden de scheuren in het ijs gedicht (warm water zorgt voor een betere aanhechting/aangroei van het ijs; deze methode wordt nog steeds op veel ijsbanen gehanteerd) en alle andere mensen, die dan nog aanwezig waren, hielpen bij het prepareren van de baan voor de volgende dag.

Jaren geleden werd er anders geschaatst dan nu. Er werd door jong en oud (soms tot op hoge leeftijd) overgereden en gewalst. Enkele namen die bij Sent direct opkomen zijn Kees van Westen, Adri en Dana van Dijke, Sent Wagemaker, Adriaan van Dijke en Ria Wisse-Kleppe, en vele anderen. Te veel om op te noemen. De meeste van deze genoemde mensen zijn helaas overleden.

Er werd meestal geschaatst op ‘bootjes’, tegenwoordig schaatst men op kunstschaatsen, noren en hockeyschaatsen. Sent herinnert zich nog het overrijden op ‘de Tramput’ dat hij altijd met veel plezier heeft gedaan. Op 5-jarige leeftijd bevond hij zich al op het ijs van ‘de Tramput’. Eerst reed hij op houten schaatsjes ‘sloepen’ genaamd. Dit waren ‘bootjes’ die dicht werden gebonden met riempjes, terwijl ‘bootjes’ dichtgemaakt werden met een rood/wit koord of lint, zoals de ouderen zich zullen herinneren. Het dichtmaken met een veter/koord leverde nog al eens problemen op vanwege koude vingers, maar met een riempje ging het gemakkelijker, bovendien raakten ze minder snel los. Een geofend schaatser kon op deze schaatsen ook overrijden, het probleem zat in het afzetten.

Op 16-jarige leeftijd, vertelt Sent, kreeg hij kunstschaatsen van het merk Gedora die in Steenbergen werden gekocht aangezien die op Flupland nog niet te koop waren. Dit waren schaatsen met leren zolen die na vele jaren vervangen werden door de modernere versie schaats en laars.

Overrijden werd gedaan op zowel ‘de Tramput’ als op ‘Bruintjeskreek’ en ‘de Luyster’. Sent lachte toen ik hem vroeg hoe hij de keuze maakte tussen deze drie locaties. Dit hing af van het vervoersmiddel dat hij tot zijn beschikking had. ‘Bruintjeskreek’ lag buiten het durp dus dan had je een fiets nodig. Overrijden oefende je spelenderwijs zelf, er werd geen les in gegeven. Je keek hoe anderen het deden: het been omhoog en zijwaarts. Eerst alleen oefenen daarna met vriend of vriendin, net wat er voorhanden was, en later met meerdere mensen; hoe groter de groep hoe groter de bochten die gemaakt konden worden.

In 1983 stopte Sent met schaatsen na een valpartij op ‘het Rammegors’ die hij zich nog goed herinnert, maar hij geniet nog steeds als hij over overrijden praat. Zelf heeft hij nooit aan wedstrijden meegedaan, maar het gaat vooral om de gezelligheid die elke schaatsperiode met zich mee brengt.

Het bestuur bestond in 1977 na de vergadering op 7 januari in ‘De Wimpel’ uit A.A. Rijstenbil (voorzitter), J. Kot (secretaris) en D. Reijngoudt (penningmeester) en de gewone bestuursleden M. v.d. Klein en H. Reijngoudt. De vereniging stond er financieel gezond voor. Omdat er dit

seizoen geen ijs was, werd besloten om op 18 maart een bezoek te brengen aan de kunstijsbaan ‘De Uithof’ in Den Haag. De kosten voor de leden waren gering omdat de ijsvereniging reductie gaf (PZC van 09.03.1978). A.A. Rijstenbil nam in december 1978 afscheid als voorzitter en werd tijdelijk

opgevolgd door M. v.d. Klein tot er een nieuwe voorzitter gekozen zou worden. De ledenvergadering werd door geen enkel gewoon lid bezocht. Het bestuur besprak tijdens deze vergadering ook de verbetering van de baan omdat het terrein nog steeds erg ongelijk was. Het gemeente bestuur reageerde positief op het verzoek om mee te werken aan de egalisatie van de Tramput.

Het bestuur was in januari 1980 nog op zoek naar nieuwe bestuursleden omdat J. Reijngoudt stopte als lid van het bestuur. De nieuwe voorzitter werd H. Reijngoudt, het totaal aantal leden was gestegen tot 226. In de volgende jaren werd er elk jaar in december of in januari vergaderd zoals blijkt uit de aankondigingen in de Eendrachtbode.

De jaren 1980-1990

De voormalige overdekte kunstijsbaan, ‘de Leijdsdroom’, werd in 1984 bezocht na een schaatsloze periode. In december kan er weer wel geschaatst worden op de Tramput. Deze schaatswinter krijgt een vervolg in januari 1985 als er wedstrijden worden georganiseerd. Wedstrijden werden georganiseerd in de winters ‘70/’71, ‘84/’85, ‘85/’86, ‘86/’87 en ‘90/’91.

Een nieuwe veegmachine werd in 1984-1985 aangeschaft, die gelijk getest kon worden. De penningmeester kreeg de beschikking over een computer voor het effectief bijhouden van de ledenadministratie. Voorzitter Han Reijngoudt sprak van een unicum toen er negen bestuursleden op de jaarvergadering van november 1985 aanwezig waren.

De financiële positie van de vereniging was weer goed. De andere bestuursleden waren C. Reijngoudt, R. Reijngoudt, K. Dekker en J. van Oudenaarde. De heer P. Kreeft treedt toe als extra bestuurslid. Tijdens de rondvraag kwam het verleggen van de ijsbaan naar de ‘Kadedam’ aan de orde. Daar deze grond eigendom was van de Dienst der Domeinen zou uitsluitend nog wel even op zich laten wachten.

Hoewel de meerderheid van het bestuur van De Tramput voor verplaatsing was, bleef de voorzitter tegen omdat de waterkosten erg hoog zouden zijn. Op de Tramput is water binnen handbereik en kan het door de vereniging onder water

gezet worden. Hieronder kom ik daar nog op terug (Eendrachtbode maart 1986).

De Tramput organiseerde ook enige dagen voor de vergadering op zaterdag een schaatsruilbeurs in 'de Druiventros' die druk bezocht werd.

Na enkele schaatsloze seizoenen ging De Tramput in 1988 met drie bussen met maar liefst 163 schaatsers naar de 'Weenahal' in Rotterdam om de ijzers toch nog een keer onder te kunnen binden.

De baan onder water zetten en andere werkzaamheden

Het onder water zetten van de Tramput hoorde ook bij de werkzaamheden. De standpijp die voor het onder water zetten gebruikt werd, moest opgehaald worden bij de watermaatschappij in Steenberg. Kees Verwijs zette deze in de put op de hoek Emmastraat/Deensestraat en dan met een slang over de weg naar de Tramput werd gelegd. Later is het aansluitpunt voor de standpijp in verband met het toenemende verkeer gewijzigd. Kees Verwijs woonde bij de Tramput en was baancommissaris zodat er toezicht op de baan was. Het vollopen van de baan werd gedaan met eigen mensen dat de drinkwater maatschappij wel goed uitkwam daar jaarlijks de leidingen toch moesten worden gespoeld. Men liet het water met een lage snelheid uit het waterleidingnet stromen, er ook op letten dat er geen bruin water in de huizen werd getapt. Er werd altijd een watermeter meegeleverd al werkte die niet altijd. De kosten voor het gebruik van de standpijp en meter werden verrekend met een flesje jenever. En de leiding werd - voor nop - gespoeld.

Dit veranderde toen het niet meer door eigen mensen mocht worden gedaan en de watermaatschappij het zelf ging doen, met als gevolg klachten over de waterkwaliteit. Dit stukje werkvoorziening voor de watermaatschappij kostte de vereniging in 2003 circa 1000 euro.

Dat er ook materiaal nodig is om de baan te onderhouden is vanzelfsprekend. In de beginjaren werd alles met schop, schuiver en bezem gedaan. De schuiven werden gemaakt door de Firma Kot, een lokaal timmerbedrijf.

Na 18 januari 1985 werd gebruik gemaakt van een door de vereniging aangeschafte sneeuwschuiver. In 1991 kwam daar ook

Ijspret op de Tramput in januari 2009. Op de foto v.l.n.r. Jet Kempeneers, Levi van Duuren en Maureen van Duuren.

een veegmachine bij (van maar liefst 5.000 gulden). Elk jaar als er geschaatst kan worden, gaat het materiaal voor onderhoud naar de Firma Verwijs zodat probleemloos geveegd kan worden. De machines worden vervoerd op een 'tandemaster' die in 2009 is aangeschaft. De stalling en het vervoer behoren tot het takenpakket van de baancommissaris.

De verlichting wordt ook door de vereniging verzorgd. In de eerste jaren is gebruik gemaakt van stroom van particulieren. Hier is men vanaf gestapt en is er een aparte aansluiting gekomen die de gemeente ook gebruikte voor de fontein die voorheen aanwezig waren. De verlichting rondom de baan bestaat al jaren uit gekleurde lampjes op een priksnoer en uit twee vaste schijnwerpers en een losse.

1990 tot heden

Tijdens de jaarvergadering van 1990 werd er gesproken over het organiseren van een prestatietocht bij goed ijs op het 'Rammegors', en bij het ontbreken van ijs een bezoek aan een schaatsbaan. Dat bezoek vond plaats later dat jaar (op 28 december). Er is door de gemeente toestemming verleend voor het plaatsen van bankjes bij de schaatsbaan. De IJsvereniging De Tramput is na het passeren van de statuten bij de notaris nu officieel geregistreerd bij de Kamer van Koophandel.

De scholen maakten in februari 1991 grif gebruik van de Tramput om hun

gymnastieklessen af te werken zodat de jeugd dan kan leren schaatsen.

In deze week werden ook wedstrijden georganiseerd voor de jeugd, overrijden voor paren en priksleewedstrijden. De belangstelling was groot met 101 schaatsers en 30 deelnemers op de slee.

December 1992 bood vijf dagen ijspret op de Tramput. In 1993 kon er ook geschaatst worden.

In januari 1994 bezocht de ijsvereniging met 88 personen in twee bussen 'De Uithof' waar op een ijshockey- en wedstrijd baan genoten kon worden van het ijs.

Ook in januari 1995, december 1996 en december 1997 was De Tramput enkele dagen open. De Tramput was in de regio steeds als eerste in gebruik.

Vanwege het gunstig saldo besloot het bestuur om in 1999 geen contributie op te halen. Het inschrijven van nieuwe leden kon gedaan worden bij de penningmeester C. Reijngoudt.

Pas in januari 2001 kan er weer geschaatst worden op de Tramput, zo ook in 2002. We maken een sprongetje naar december 2007 als jong en oud zich pas weer kunnen vermaken op de Tramput. In januari 2009 kwamen de leerlingen van de groepen 1 t/m 5 van de basisschool 'Het Kompas' uit Anna Jacobapolder ook een middagje schaatsen op de Tramput. Er werd besloten om dat jaar toch weer

Priksleewedstrijden op de Tramput in februari 1986. Foto uit Eendrachtbode van 6 maart 1986

contributie te innen alhoewel de financiële positie gunstig was vanwege de geringe uitgaven wanneer er niet geschaatst kon worden. Echter, er moest nieuwe verlichting worden aangeschaft en ook een nieuwe stroomkast geplaatst. Verder stapte men af van de entreebewijzen; vanaf die tijd worden de bezoekers gevraagd lid te worden. Veel mensen wisten eigenlijk niet dat er een ijsvereniging was. De nieuwe leden zijn

vaak mensen die hier pas zijn komen wonen. Het ledenbestand stond op 201 waarvan 80% gezinsabonnementen zijn.

Tijdens de jaarvergadering op 16 februari kreeg de vereniging een nieuwe voorzitter, Han Reijngoudt droeg de voorzittershamer na 32 jaar over aan Rein Reijngoudt. Kees Reijngoudt nam het secretariaat op zich en Jacques Reijngoudt kwam het bestuur versterken.

Op 9 oktober 2012 werd de oud-voorzitter Han Reijngoudt benoemd tot erelid, het eerste erelid in het bestaan van de vereniging. Het hedendaags bestuur bestaat uit Rein Reijngoudt (voorzitter). Cenny Reijngoudt is penningmeester; deze functie bekleedt hij sinds 1986 nadat K. Dekker aangaf er mee te willen stoppen. Kees Reijngoudt is secretaris. Jacques Reijngoudt is bestuurslid en sinds 2008 ook baancommissaris; hij maakte gebruik van de VUT-regeling waardoor hij meer tijd kreeg voor de ijsvereniging. In de functie van baancommissaris zorgt hij er voor dat de Tramput onder water wordt gezet. Hij doet de ijsmetingen, houdt een oogje in het zeil, zorgt dat het bestuur wordt bijgestaan en draagt zorg voor de mensen die de baan vegen.

En nu maar weer wachten op een koude winter!

Bronnen: diverse artikelen uit de 'Eendrachtbode' en uit de 'PZC'.

Met dank aan Krijn v.d. Berg, A. Verkerke, Sent Wagemaker, Kees de Koning, het bestuur van de 'Tramput' en alle anderen die meegewerkt hebben aan en/of informatie verstrekt hebben voor dit artikel.

Ijspret op de Tramput in december 2002. Veel plaatselijke jeugd weet de ijsbaan altijd weer te vinden. Foto uit de Eendrachtbode van 19 december 2002.

Overzicht van in de Cronicke gepubliceerde artikelen

(routine rubrieken zoals mededelingen, ledenlijsten, financiële verslagen etc. zijn weggelaten)

Cronicke 1 01-10-2001	Auteur
Notulen oprichtingsvergadering De begraafplaats als cultuurbezit Cornelis Walraven - een Limburger op Flupland Het pand Voorstraat 54 ofwel het huis van dijkbaas Cent den Braber	C. Overwater J. Kempeneers J.J. Heijboer Azn J. Kempeneers
Cronicke 2 01-03-2002	Auteur
Lezing: "De slag op het Slaak" Sint Philipsland in vogelvlucht Uit grootmoeders tijd Geneesheren/heel- en vroedmeesters te Sint Philipsland Verhaal in dialect: Jaet , most an nie! Kwartierstraat van Adriaantje Klazina Wagemaker	C. Overwater J.P.B. Zuurdeeg J. Kempeneers J. Kempeneers J. Kempeneers
Cronicke 3 01-09-2002	Auteur
Anna Jacobapolder in vogelvlucht Sint Philipsland en de beurtvaart op Dordrecht-Rotterdam De beginjaren van de brandweer van Sint Philipsland Belang van Sint Philipsland bij Tholen in vroeger eeuwen Zeeland en de V.O.C. Naweeën van de Tocht naar Rusland Kwartierstraat Marinus Adriaan Mol	J.P.B. Zuurdeeg A.R. Koppejan J.W. Kempeneers C.P.G. de Koning J. Kempeneers J. Kempeneers
Cronicke 4 01-12-2002	Auteur
Naompje , deserteur van Napoleon Op diefstal betrapt, interview met Johanna Kunst Jeugdbrandweer Sint Philipsland toen en nu 'Naar ZEELAND'- Vakantie herinneringen aan Flipland Stamreeks Elizabeth Beurkens	C. Overwater J.W. Kempeneers C. Verwijs (MichiganUSA) A.W. Beurkens
Cronicke 5 01-03-2003	Auteur
De herdenking van de Watersnoodramp Het onderwijs op Sint Philipsland 1645-1801 Waarom Willem Kunst bij de slachtoffers werd geteld De bakkers op Sint Philipsland (deel 1) De Zeeuwse Taele {het supplement}	C. Overwater H. Uil J. Kempeneers J. Kempeneers C.M. Limonard-Martens
Cronicke 6 oktober 2003	Auteur
Kwartierstaat Pieterella Elizabeth van Dijke De slag op het Slaak (deel 1) Bakkers op Sint-Philpsland (deel 2)	C. Overwater J. Kempeneers J. Kempeneers
Cronicke 7 december 2003	Auteur
Bakkers op Sint Philipsland (deel 3) De slag op het Slaak (deel 2) Stamreeks van Apolonia Belia Ligendag	J. Kempeneers J. Kempeneers J.P.B. Zuurdeeg

Cronicke 8	maart 2004	Auteur
De slag op het Slaak (deel 3)	J. Kempeneers	
Bakkers op Sint Philipsland (deel 4)	J. Kempeneers	
Cronicke 9	oktober 2004	Auteur
Vuurdoop in de sneeuw - Van de 10 ^{de} Compagnie Regiment Brabant	J.W. Hofwijk	
Van vroeger	J. Kempeneers	
'Sinte Philipslandt: vage overblijfselen van het verongelukte dorp'	R.M. van Dierendonck	
Dreunende stappen en luid gehinnik	J.W. Kempeneers	
Stamreeks Jacobus Anthonie Stols		
Cronicke 10	december 2004	Auteur
Winter aan het Zijpe - Goed georganiseerde raid schudde Anna Jacobapolder wakker	J. van Alphen	
De opheffing van een veerdienst	J. Kempeneers	
Plichtsverzuim bij brand op 'Broedershof'	J.W. Kempeneers	
Monumenten	J. Kempeneers	
Zwarte handel in de polder	J. Kempeneers	
Cronicke 11	maart 2005	Auteur
Op weg naar de bevrijding	J. Kempeneers	
Het gezin van Adriaan Kunst (1838-1901)	J. Kempeneers	
Cronicke 12	maart 2006	Auteur
'Eén, twee, in Godsnaam...'; - Fluplander kreeg een zeemansgraf op de Stille Oceaan	R. van Erkel	
Twee meisjes (Familie Everaers)	J. Kempeneers	
Veerdienst Anna Jacobapolder - Zijpe		
Cronicke 13	september 2006	Auteur
Genealogische gegevens van veldwachter Gerardus Boogaard	A.L. de Kort	
Een veldwachter op Sint Philipsland	A.L. de Kort	
De Fluplandse schrepel : een handig werktuig	J.W.H. Vaders	
Een belangrijke ontmoeting: Graaf Guillaume de Louvencourt-Poniatowski in AJP	J. Kempeneers	
Cronicke 14	december 2006	Auteur
Twee vrienden - Van een razzia aan de Goog en een fietsenmaker te Sint-Annaland	J. Kempeneers	
Voorstraat 34 - Ambachtslieden en neringdoenden	J. Kempeneers	
De wienkel van m'n hrôotvaoder op Flupland	H. Vaders	
Tot tranen toe bewogen	J. Kempeneers	
De oude man en het kind	J.W. Ooms	
Vrachtrijder Kees Verwijs		
"...daarmee heeft de OD zich zeer heftige vijanden verworven"	J. Kempeneers	
Cronicke 15	april 2007	Auteur
Rondom de haven	J. Kempeneers	
Cronicke 16	september 2007	Auteur
Twee vrienden - Toen Sint-Annaland was bevrijd ging de poort van Kamp Amersfoort open	J. Kempeneers	

Monument voor militaire slachtoffers Dorpsfiguren “Arjanna”	J. Kempeneers
Cronicke 17 januari 2009	Auteur
De zwervende schaapherder Boudewijn Guiljam Overzicht van het kerkelijke leven te Sint Philipsland in de 20 ^{ste} eeuw (deel 1) Wat weten we van onze grootouders?	L. Fraanje J. Kempeneers D. Kempeneers
Cronicke 18 september 2009	Auteur
Tijden veranderen Molen Sint Philipsland weer klaar voor gebruik Schipper in oorlogstijd Overzicht van het kerkelijke leven te Sint Philipsland in de 20 ^{ste} eeuw (deel 2)	F. Vlegghels D. Haak J. Kempeneers J. Kempeneers
Cronicke 19 februari 2010	Auteur
Een terugblik op de vroegere bewoners van de Achterstraat De slag op het Slaak Overzicht van het kerkelijke leven te Sint Philipsland in de 20 ^{ste} eeuw (deel 3)	J. Kempeneers W. Luijks J. Kempeneers
Cronicke 20 juni 2010	Auteur
Onderscheiding voor Anja Neele-Kempeneers Inleiding naar het verhaal van de RTM op de Zuid-Hollandse en Zeeuwse eilanden Maandag wasdag en de huisvrouw was ‘s avonds uitgeteld Familie tradities : ons “Dagelijks Brood” Fluplandse Hutspot De zilveruienteelt op Sint Philipsland De stads- of dorpsomroeper Overzicht van het kerkelijke leven te Sint Philipsland in de 20 ^{ste} eeuw (deel 4)	F. Vlegghels H. Quist M. Mol-Neele/P. v Hoeve A. Vlegghels-Steijn M. Wolse-Prozman A. Quist H. Quist J. Kempeneers
Cronicke 21 december 2010	Auteur
Bezoek van Koning Willen III aan Anna Jacoba Polder op 29 mei 1862dat er bij onze Pieter een stamhouder geboren zou worden	J. Kempeneers J. Kempeneers
Cronicke 22 april 2011	Auteur
De Oostdijk te Sint Philipsland, een verhaal apart De veerdiensten en de tramhaven op het Zijpe	J. Kempeneers H. Quist
Cronicke 23 oktober 2011	Auteur
Een verrassende bijdrage ‘Landschapsfair De Eendenkooi’ te Anna Jacobapolder De Eendenkooi te Anna Jacobapolder Een bruiloft in oorlogstijd in het gezin van Willem Quist en Maatje Verwijs Een varken in de kuip, kolen in ‘t kot en aardappelen in de schuur, wat zijn we rijk Wil jij in mijn poëzie schrijven? Abraham Wissepolder, de laatste bedijking met handkracht	C. Overwater & J. Kempeneers Het Bestuur H. Quist J. Kempeneers J. Kempeneers J. Kempeneers

Peën botte in of akke	J. Kempeneers J. Kempeneers
Cronicke 24 april 2012	Auteur
De stoomtram op het schiereiland Sint Philipsland De weegbrug te Sint Philipsland	H. Quist J. Mol
Cronicke 25 november 2012	Auteur
't êêt: Spreekuure Herinneringen van oud Fliplander Jos Boone Het (criminele) leven op Sint Philipsland tussen 1876 en 1899 De vertegenwoordigers van het wettelijk gezag, hun taken en werkgebied Een analyse van en een bloemlezing uit het proces-verbalen boek van Sint Philipsland (1876-1899) VadersErfGoed Boek : 'Geschiedenis van Zeeland'	H. Quist J. Kempeneers & J. Boone M. Wolse-Prosman M. Wolse-Prosman M. Wolse-Prosman Theo & Co van Driel P. van Hoeve
Cronicke 26 april 2013	Auteur
'Tien bedrieven onder de Meule' Watersnood - een tweetal brieven Een trouwpak uit 1903 Thoolse dictee 60-jarige Herdenking Watersnoodramp op vrijdag 1 februari 2013 Zo zuiver als goud	H. Vermeulen W. de Ruijter F. Vlegghels A. Neele-Kempeneers H. Quist
Cronicke 27 april 2014	Auteur
Het tunneltje onder de Oostdijk De post op Sint Philipsland Oud-Vossemeer met zijn 'St. Joannes de Doperkerk' Het archief van de voormalige gemeente Sint Philipsland Sint Philipsland en 200 jaar Koninkrijk der Nederlanden Fliplands bedrijf verleent hulp in Roemenië 'Kunt u mij de weg naar Solitude wijzen meneer?'	F. Vlegghels J. Kempeneers W. Luijks A. Kuiper & F. v.d. Kieboom J. & J.W. Kempeneers L. Geluk F. Vlegghels

Gezicht op de handelshaven van Sint Philipsland in 1987. Tegenwoordig is de infrastructuur ter plaatse aangepast. Zo ligt de trailerhelling tegenwoordig halverwege de haven en is er daardoor minder plaats voor schepen om aan te meren.